

การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครอง
ขององค์การบริหารส่วนตำบลคบบาง อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี
CROFTERS' ACCEPTANCE OF ORGANIC FARMING IN THE AREA OF KHOM BANG
SUB-DISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION CHANTHABURI PROVINCE

ภาคนิพนธ์

ของ

ทองพูน กองจินดา

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรกฎาคม 2556

การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครอง
ขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
CROFTERS' ACCEPTANCE OF ORGANIC FARMING IN THE AREA OF KHOM BANG
SUB-DISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION CHANTHABURI PROVINCE

ภาคนิพนธ์
ของ
ทองพูน กองจินดา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรกฎาคม 2556

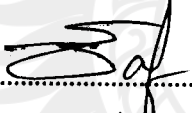
ใบรับรองภาคินิพนธ์

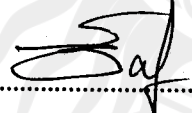
เรื่อง

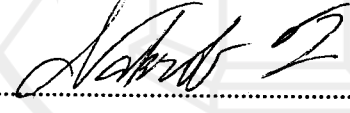
การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครอง
ขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
Crofters' Acceptance of Organic Farming in the Area of Khom Bang Sub-district Administration
Organization Chanthaburi Province

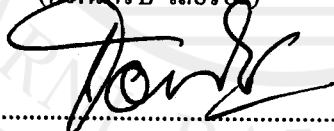
ทองพูน กองจินดา

คณะกรรมการสอบภาคินิพนธ์

..... ประธานสอบภาคินิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

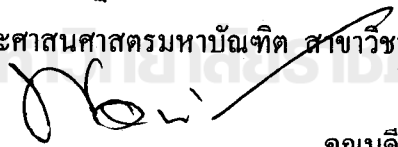

..... ประธานที่ปรึกษาภาคินิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

..... กรรมการที่ปรึกษาภาคินิพนธ์
(ดร.เกรียง เกียรติอ่ำ)

..... กรรมการสอบภาคินิพนธ์
(ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์พอพันธ์ สุทธิวัฒน์)

วันที่ 19 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2566

ทองพูน กองจินดา. (2556). การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อย
ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี.
ภาคนิพนธ์ รม. (การปกครองท้องถิ่น). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ปร.ด. (รัฐศาสตร์) ประธานกรรมการ
ดร.นักรบ เกียรอำ ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) กรรมการ

บทคัดย่อ

ภาคนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับแนวคิด
เกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อย ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอมือง
จังหวัดจันทบุรี วิธีการศึกษาจะใช้การวิจัยเชิงบูรณาการ (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจ
การสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอมือง จังหวัด
จันทบุรี จำนวน 274 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และ
ค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างยอมรับเกษตรอินทรีย์มาก โดยเรียงลำดับจาก
แนวความคิดเกษตรอินทรีย์ สิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และรูปแบบการปฏิบัติ ส่วนปัจจัย
ที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์กับเกษตรเคมี
ความสามารถในการทดลองได้ ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรอินทรีย์ และระดับความซับซ้อน
ของเกษตรอินทรีย์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Tongpoon Kongjinda. (2013). **Crofters' Acceptance of Organic Farming in the Area of Khom Bang Sub-district Administration Organization Chanthaburi Province.** Independent Study. M.P.A. (Local Government). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.

Advisory Committee

Assistant Professor Dr.Chaiyon Praditsil Ph.D. (Political Science)	Chairman
Dr.Nakrob Tianam D.P.A. (Public Administration)	Member

Abstract

The purpose of this independent study was to examine the acceptance levels and affecting factors towards the organic farming viewed by the crofters in the area of Khom Bang Sub-district Administration Organization. The mixed method model of the survey research, the in-depth interview and the participatory observation were applied to this study. The research populations were the 274 crofters in the area of Khom Bang Sub-district Administration Organization in Muang District of Chanthaburi Province. The descriptive statistics were frequency, percentage and mean.

The results were revealed about the people's acceptance of the organic farming, showing the following aspects of the organic farming ideas, the organic farming inventions, and the organic farming operation. The influential factors towards the acceptance of the organic farming were the compatibility of the organic farming and the agrichemical farming, the ability for the farming experiment, the relative advantages of the organic farming, and the complexity of the organic farming.

กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ดร. นักรบ เถียรอำ กรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว กรรมการสอบภาคนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณนายธีระ วงษ์เจริญ ผู้เชี่ยวชาญการวิจัยด้านเกษตรอินทรีย์ที่ได้เข้าร่วมเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณผู้ให้การสนับสนุน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีทุกท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความสะดวกในขั้นตอนต่าง ๆ เป็นอย่างดี จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากภาคนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตา แต่บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ทองพูน กองจินดา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
	ประโยชน์ของการวิจัย.....	3
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
	สมมติฐานการวิจัย.....	5
2	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
	การยอมรับนวัตกรรม.....	6
	ความหมายเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรม.....	6
	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรม.....	7
	ลักษณะนวัตกรรม.....	9
	กระบวนการยอมรับนวัตกรรม.....	10
	เกษตรอินทรีย์.....	12
	ความหมายของเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming).....	12
	เหตุผลและความสำคัญของการเกษตรอินทรีย์.....	13
	หลักการและแนวทางระบบเกษตรอินทรีย์.....	15
	วัตถุประสงค์ของเกษตรอินทรีย์.....	18
	หลักการและเงื่อนไขของเกษตรอินทรีย์.....	19
	รูปแบบเกษตรอินทรีย์.....	20
	ประโยชน์และข้อดีของเกษตรอินทรีย์.....	20
	การพัฒนา รูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย.....	22
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	29
	การวิจัยเชิงสำรวจ.....	29
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	29
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	31
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	33
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	34
	การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	34
	การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ.....	34
	การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม.....	34
	การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	35
	การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ.....	35
4	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	57
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	57
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	57
	สรุปผลการวิจัย.....	60
	อภิปรายผล.....	61
	ข้อเสนอแนะ.....	63
	บรรณานุกรม.....	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก.....	69
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	70
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	72
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	77
ภาคผนวก ง คำอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	85
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	88

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี.....	30
2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....	45
3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	46
4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน	46
5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้.....	47
6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดพื้นที่ในการทำเกษตร.....	47
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้านการยอมรับ.....	48
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามแนวคิดเกษตรอินทรีย์.....	49
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามถึงประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์.....	50
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์.....	51
11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์	52
12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรอินทรีย์.....	53
13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์.....	54
14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความซับซ้อนของเกษตรอินทรีย์.....	55
15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสามารถทดลองได้.....	56
16 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบสอบถามเรื่อง การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี.....	86

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การพัฒนาการเกษตรของไทยในปัจจุบันที่มีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้โครงสร้างการผลิตของประเทศได้เร่งรัดเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม ผลที่ตามมาคือ ทำให้พื้นที่การเกษตรลดน้อยลง แรงงานด้านการเกษตรหายากขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงมากขึ้น ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ทำให้สินค้าการเกษตรของไทยหลายชนิดที่เกษตรกรผลิตมาเป็นระยะเวลาอันประสพปัญหาถูกแย่งตลาดและราคาตกต่ำ (มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. 2544 : 44)

ประกอบกับในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยทำการเกษตรยังชีพ จึงไม่ต้องพึ่งสารเคมีหรือปุ๋ยเคมี แต่ปัจจุบันการเกษตรเปลี่ยนไป นอกจากการผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัวแล้วยังผลิตเพื่อขายด้วย ดังนั้นรูปแบบการผลิตทางเกษตรจึงเปลี่ยน และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เสียสมดุลไปอย่างมาก และการทำเกษตรกรรมของไทยมักประสบปัญหาการขาดทุนซึ่งหนึ่งในสาเหตุของปัญหาขาดทุนเกิดจากรายจ่ายในการจัดซื้อสารเคมีจำนวนมากมาใช้เพื่อเร่งผลผลิตพบว่า ในปัจจุบันประเทศไทยนำเข้าสารเคมีสังเคราะห์ ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ราคาผลผลิตในรอบปีไม่ได้สูงขึ้นตาม สัดส่วนของต้นทุนที่สูง ทำให้เกษตรกรขาดทุนและมีหนี้สินเพิ่มขึ้น จนรัฐบาลได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการเกษตรทางเลือกเพื่อสนับสนุนการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ และเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ (คำริ ถาวรมาส. 2547 : 1)

ดังนั้นในปัจจุบันจึงพบว่า ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วเนื่องจากเกิดกระแสการดูแลสุขภาพของประชากรโลก ทำให้ผู้บริโภคหันมาใส่ใจในการเลือกซื้ออาหารที่ปลอดภัยและปราศจากสารเคมีต่างๆ ที่เป็นพิษต่อร่างกาย ด้วยเหตุนี้เกษตรกรหลายรายจึงหันมาใช้วิธีการทำเกษตรแนวใหม่เรียกว่า เกษตรอินทรีย์ เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต และได้ผลผลิตที่เป็นที่ต้องการของตลาด การประยุกต์ใช้ธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการใช้ปัจจัยการผลิตภายนอกและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ ซึ่งวิธีการทำเกษตรแนวนี้จะไม่เป็นอันตรายต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค (โสมภักดิ์ สุนทรพันธ์. 2552 : 1)

การเกษตรอินทรีย์ถือได้ว่าเป็นระบบหนึ่งของการผลิตทางการเกษตรที่อยู่ในทางเลือกของการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน (Sustainable Agriculture) เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรที่ไม่มีการใช้สารเคมีหรือสารสังเคราะห์โดยกรรมวิธีทางเคมีต่างๆ ซึ่งรวมถึงการใช้ปุ๋ยเคมีในการปรับปรุงดินและการใช้สารเคมีในการควบคุมศัตรูพืช แต่จะเน้นการนำสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น

เศษเหลือจากการเกษตรต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์ หรือในบางครั้งอาจนำเอาสิ่งมีชีวิต เช่น จุลินทรีย์บางชนิดเข้ามาช่วยในกิจกรรมการเกษตร การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินจะให้ความสำคัญแก่ปุ๋ยธรรมชาติและปุ๋ยอินทรีย์เป็นหลักและในกรณีที่เกิดปัญหาการระบาดของศัตรูพืชก็จะปล่อยให้ศัตรูธรรมชาติ ควบคุมศัตรูพืชเอง หรือควบคุมโดยใช้วิธีชีวภาพ หรืออาจใช้สารสกัดจากพืชในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความพยายามที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตหันมาทำการเกษตรอินทรีย์ (รำไพประภา มะหะหมัด. 2548 : 2 - 3)

สำหรับในประเทศไทยทั้งภาครัฐและเอกชนไทยเริ่มต้นตัวที่จะพัฒนาสินค้าเกษตรของไทยให้มีคุณภาพและปราศจากสารพิษตกค้างมากขึ้น หลังจากที่กลุ่มประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรของไทยเริ่มตรวจสอบคุณภาพสินค้าอย่างเข้มงวด เนื่องจากพบว่ามีสารเคมีปนเปื้อนซึ่งสร้างความเสียหายให้กับภาคเกษตรเป็นอย่างมาก ดังนั้นทางภาครัฐจึงรณรงค์ให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรอินทรีย์กันมากขึ้น (โสมภักดิ์ สุนทรพันธ์. 2552 : 1)

หากจะกล่าวถึงการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ตำบลคมบางนั้น ถือได้ว่า ตำบลคมบางเป็นพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดและทำเกษตรกรรมมาเป็นเวลาเรื่อยๆ ปี เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศและสภาพทางภูมิศาสตร์เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็น สภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสมกับการเพาะปลูก พื้นดินที่มีความสมบูรณ์ อุดมไปด้วยแร่ธาตุ แหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการเกษตร การคมนาคมขนส่งต่างๆ เหล่านี้ การทำเกษตรกรรมในตำบลคมบางนั้น พัฒนาจากเดิมที่เน้นการทำนาเพื่อยังชีพ หากผลผลิตมากเกินไปความต้องการในครัวเรือน ส่วนที่เหลือก็จะนำไปแลกเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการดำรงชีพอื่นๆ การทำเกษตรใช้กระบวนการผลิต โดยใช้เกษตรอินทรีย์เป็นหลัก (จาย วิสารวุฒิ. สัมภาษณ์. 2555)

ต่อมาเมื่อเกิดการขยายตัวทางสังคม เศรษฐกิจ ทำให้ความต้องการในการบริโภคในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงความต้องการในการผลิตเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน เกษตรกรจึงหันมาทำสวนผลไม้แทนการทำนา เพราะได้ราคาผลผลิตที่สูงกว่า การทำสวนผลไม้ส่งผลให้ภาพรวมเศรษฐกิจของตำบลดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง หลังจากที่เศรษฐกิจเงินตราในตำบลคมบางขยายตัว เกษตรกรจึงเน้นหนักเพื่อให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณมาก คุณภาพดี ขายได้ราคา เกษตรเคมีก็เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในกระบวนการผลิตในระยะนี้ (จาย วิสารวุฒิ. สัมภาษณ์. 2555)

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเกษตรกรในตำบลคมบางพบว่า หลังจากที่ใช้เกษตรเคมีในคบบางมาเป็นเวลากว่า 40 ปี พบว่า เกษตรกรในตำบลคมบางต้องประสบปัญหาจากการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี เพื่อให้ได้ผลผลิตในปริมาณที่มาก เช่น สภาพของดินตาย คือ ดินมีสภาพแข็ง ไม่เหมาะต่อการเพาะปลูก การเจริญเติบโตของต้นไม้ไม่ค่อยดีจนปริมาณผลผลิตลดลงอย่างเห็นได้ชัด โรคและแมลงระบาดอย่างหนัก คุณภาพของผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการ

ของตลาด ปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ปัญหาหนี้สินและปัญหาด้านสุขภาพของเกษตรกรที่เกิดจากการใช้สารเคมีเพื่อทำการเกษตร จากผลกระทบของเกษตรกรที่มีต่อเกษตรกรในตำบลคมบางดังกล่าว ทางองค์การบริหารส่วนตำบลคมบางได้ตระหนักถึงผลกระทบดังกล่าวและได้ริเริ่มนำเสนอเกษตรกรอินทรีย์ผ่านโครงการ SML ในปีพ.ศ. 2550 แต่ความพยายามส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบางในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมา พบว่า ยังไม่มีการขับเคลื่อนเท่าที่ควร ดังนั้นในฐานะที่เกษตรกรอินทรีย์เป็นแนวคิดใหม่ของเกษตรกรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง ผู้วิจัยจึงอยากศึกษาว่าประชาชนที่เป็นเกษตรกรในองค์การบริหารส่วนตำบลคมบางยอมรับเกษตรกรอินทรีย์มากน้อยเพียงใด และทำไมจึงยอมรับหรือไม่ยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การยอมรับแนวคิดเกษตรกรอินทรีย์ของประชากรในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง โดยหวังว่าผลการวิจัยจะนำไปใช้ในการพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบางให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันพบว่า การเกษตรสมัยใหม่ก่อให้เกิดปัญหาทางการเกษตรมาก ดังนี้

1. ความอุดมสมบูรณ์ลดลง
2. ต้องใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีจึงจะได้รับผลผลิตเท่าเดิม
3. เกิดปัญหาโรคและแมลงระบาดทำให้เกิดความยุ่งยากในการป้องกันและกำจัด
4. แม่น้ำและทะเลสาบปนเปื้อนด้วยสารเคมีและความเสื่อมโทรมของดิน
5. พบสารเคมีปนเปื้อนในผลผลิตเกินปริมาณที่กำหนด ทำให้เกิดพิษภัยต่อผู้บริโภค
6. สภาพแวดล้อมถูกทำลายเสียหายจนยากที่จะเยียวยาให้กลับคืนมาดังเดิม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการยอมรับแนวคิดเกษตรกรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับแนวคิดเกษตรกรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง ในการตัดสินใจกำหนดนโยบายและแนวทางในการวางแผนการพัฒนาระบบเกษตรกรอินทรีย์ในตำบลคมบางให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. คาดว่าผลการวิจัยจะใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นโครงการนำร่องสำหรับการใช้เกษตรกรอินทรีย์โดยการขับเคลื่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จะกำหนดตั้งแต่องค์การบริหารส่วนตำบลคมบางเริ่มนำเสนอแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2555)

2. ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง ซึ่งประกอบด้วย 10 หมู่

3. ขอบเขตในด้านประชากรของการศึกษา

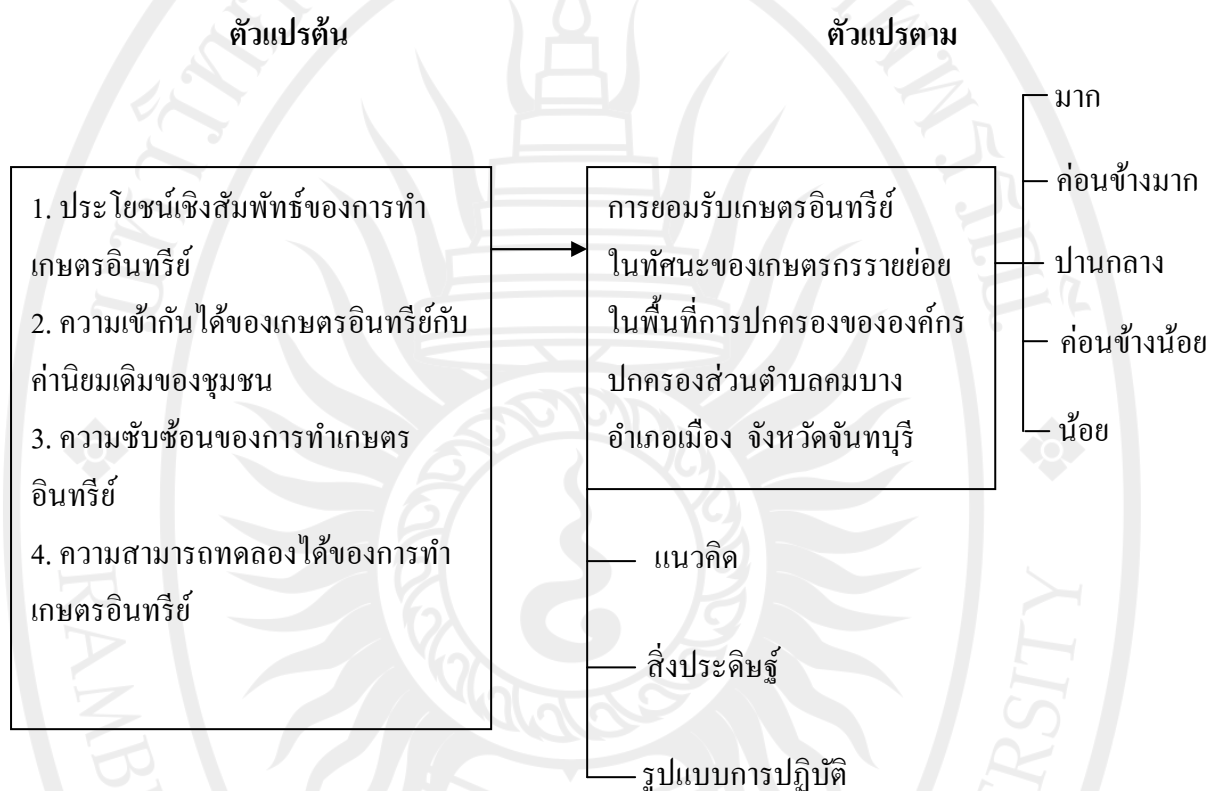
ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้เป็นเกษตรกรรายย่อย ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของการทำเกษตรอินทรีย์ หมายถึง สิ่งที่ดี สิ่งที่มีคุณค่า ประโยชน์ของการทำเกษตรอินทรีย์เมื่อเทียบกับการทำเกษตรแบบเคมี
2. ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์กับค่านิยมเดิมของชุมชน หมายถึง วิธีการทำเกษตรอินทรีย์สามารถเข้ากับค่านิยมเดิมของชุมชนได้
3. ความซับซ้อนของการทำเกษตรอินทรีย์ หมายถึง ความยุ่งยากซับซ้อนในการทำเกษตรอินทรีย์ของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
4. ความสามารถทดลองได้ของการทำเกษตรอินทรีย์ หมายถึง เกษตรอินทรีย์สามารถทดลองทำได้
5. เกษตรกรรายย่อย หมายถึง ประชาชนที่ทำอาชีพทำสวนผลไม้ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยเป็นเจ้าของที่ดินของตัวเองและยังใช้แรงงานในครอบครัวทำสวน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของการทำเกษตรอินทรีย์มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ของประชาชน องค์กรบริหารส่วนตำบลบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
2. ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์กับค่านิยมเดิมของชุมชนมีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ของประชาชน องค์กรบริหารส่วนตำบลบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
3. ความซับซ้อนของการทำเกษตรอินทรีย์มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ของประชาชน องค์กรบริหารส่วนตำบลบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
4. ความสามารถทดลองได้ของการทำเกษตรอินทรีย์มีผลการยอมรับเกษตรอินทรีย์ของประชาชน องค์กรบริหารส่วนตำบลบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสำรวจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่มีอยู่ในวงการวิชาการ สามารถสรุปเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. การยอมรับนวัตกรรม
 - 1.1 ความหมายเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรม
 - 1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรม
 - 1.3 ลักษณะนวัตกรรม
 - 1.4 กระบวนการยอมรับนวัตกรรม
2. เกษตรอินทรีย์
 - 2.1 ความหมายของเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming)
 - 2.2 เหตุผลและความสำคัญของการเกษตรอินทรีย์
 - 2.3 หลักการและแนวทางระบบเกษตรอินทรีย์
 - 2.4 วัตถุประสงค์ของเกษตรอินทรีย์
 - 2.5 หลักการและเงื่อนไขของเกษตรอินทรีย์
 - 2.6 รูปแบบเกษตรอินทรีย์
 - 2.7 ประโยชน์และข้อดีของเกษตรอินทรีย์
 - 2.8 การพัฒนารูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การยอมรับนวัตกรรม

1. ความหมายเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรม

การยอมรับ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Adoption” ส่วนความหมายในภาษาไทยนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้หลายอย่างดังต่อไปนี้

วิศิษฐ์ ไฝจันทร์ (2544 : 32) กล่าวว่า การยอมรับเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทางจิตใจ เกิดขึ้นเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้จนถึงขั้นนำไปปฏิบัติ โดยการยอมรับนั้นจะมีปัจจัยและเงื่อนไขต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในตัวผู้รับและเทคโนโลยีหรือสิ่งที่จะรับด้วย

ฉันทวรรณ ยงค์ประเดิม (2545 : 10) ได้กล่าวว่า การยอมรับ หมายถึง กระบวนการทางจิตใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ของบุคคลนั้น ๆ และเสนอออกมาโดยการเห็นด้วยหรือลงความเห็นว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

นิพนธ์ ใจปลื้ม (2547 : 93) ได้กล่าวว่า การยอมรับนวัตกรรม หมายถึง กระบวนการที่เกษตรกรรายใดรายหนึ่งได้รู้ ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงในการทำการเกษตร และได้คิดพิจารณาตรึกตรอง จนกระทั่งได้นำเอาวิธีการใหม่นั้นมาทดลองปฏิบัติจนเกิดความพึงพอใจที่จะนำเอาไปปฏิบัติต่อไป หรือพบว่าไม่เหมาะสมและได้ปฏิเสธการนำมาใช้ในที่สุด

กรุงสินทร์ ศรีโมรา (2551 : 19) สรุปได้ว่า การยอมรับคือ การที่บุคคลได้เปลี่ยนความคิดของตนเองที่เคยมีเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นทางจิตใจ การรับเอาสิ่งใหม่ ๆ ที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติจนเห็นผลเป็นที่พอใจ โดยการยอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ นั้น ย่อมมีปัจจัยต่าง ๆ เช่น พื้นที่การทำกิน อาชีพ รายได้ ความรู้ ประสบการณ์ การรับข่าวสาร ตลอดจนการติดต่อกับเจ้าหน้าที่และปัจจัยต่าง ๆ อีกมากมายที่เข้ามามีส่วนในการขบวนการยอมรับด้วย

หทัย ศรีสิงห์ (2551 : 10 - 11) สรุปได้ว่า การยอมรับ หมายถึง การยอมรับเป็นขั้นตอนหรือกระบวนการในการรับเอาความคิดใหม่ สิ่งใหม่ ที่คิดว่าดีกว่าสิ่งที่เป็นอยู่ โดยเริ่มด้วยการรับรู้ ตัดสินใจ รับพิจารณาหรือทดลองแล้วนำไปปฏิบัติ

โกรดอน (Gordon. 1999 : 121) ได้กล่าวถึงความหมายของการยอมรับไว้ว่า เป็นสิ่งที่บุคคลหรือกลุ่มมีความเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ ว่าถูกต้องหรือเหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ และมีการตัดสินใจเพื่อนำไปปฏิบัติงานจริงๆ ต่อไป

ฟอสเตอร์ (Foster. 1973 : 146 - 147) ได้ให้ความหมายของการยอมรับว่า หมายถึง การที่ประชาชนได้เรียนรู้ผ่านการศึกษาโดยผ่านขั้นการเรียนรู้ การยอมรับจะเกิดขึ้นได้หากมีการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้นั้นจะได้ผลก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ทดลองปฏิบัติ เมื่อเขาแน่ใจแล้วว่าสิ่งประดิษฐ์นั้นสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างแน่นอนเขาจึงกล้าลงทุนซื้อสิ่งประดิษฐ์นั้น

สรุปได้ว่า การยอมรับ หมายถึง กระบวนการยอมรับแนวคิดใหม่ไปปฏิบัติตามเป็นกระบวนการทางจิตใจ โดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นแรกที่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่นั้นไปจนถึงการตัดสินใจที่กระทำไปแล้ว

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรม

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2532 : 57 - 58) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมของเกษตรกรที่สำคัญว่ามีอยู่ 5 ประการ คือ

2.1 สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ต่างกัน ได้แก่ เกษตรกรที่ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน

มากกว่า เกษตรกรที่ทำกินในที่ดินมากกว่า เกษตรกรที่มีรายได้น้อยกว่า ปัจจัยแต่ละอย่างเหล่านี้ส่งผลให้มีแนวโน้มที่ขอรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าและเร็วกว่าเกษตรกรที่มีสิ่งเหล่านี้น้อยกว่า สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอัตราการขอรับเร็ว มีหลายประการ เช่น บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคมที่ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัดกว่า มีลักษณะการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างเด่นชัดกว่า มีลักษณะการรวมตัวเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และลักษณะการทำงานเพื่อส่วนรวมน้อยกว่า มีค่านิยมและความเชื่อที่เป็นอุปสรรคต่อการนำการเปลี่ยนแปลงมากกว่า ปัจจัยแต่ละอย่างเหล่านี้จะมีผลให้เกิดขอรับการนำการเปลี่ยนแปลงที่ช้าลง

สภาพทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ในท้องที่ใดที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สามารถติดต่อกับท้องที่อื่นๆ โดยเฉพาะท้องที่ที่เจริญทางเทคโนโลยีได้มากกว่า ไม่ว่าจะเป็นทางคมนาคมที่สะดวกหรืออื่นๆ หรือท้องที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิตที่มากกว่า จะมีผลทำให้เกิดแนวโน้มในการขอรับการเปลี่ยนแปลงที่เร็วกว่า

2.2 สมรรถภาพในการดำเนินงานของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนาการทางการเกษตร ได้แก่ สถาบันสินเชื่อเพื่อการเกษตร สถาบันวิจัยและส่งเสริมการเกษตร สถาบันจัดการเกี่ยวกับการตลาด สถาบันที่ดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน สถาบันที่เกี่ยวข้องกับ Infrastructure เช่น การก่อสร้างถนนหนทาง ระบบการชลประทาน เป็นต้น และสถาบันที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น สิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สถาบันเหล่านี้ถ้ามีประสิทธิภาพในการดำเนินการที่ให้ประโยชน์แก่บุคคลเป้าหมาย ก็จะเป็นการทำให้การขอรับการนำการเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้เร็วและง่ายขึ้น

2.3 บุคคลเป้าหมาย (Target Person) หรือ ผู้รับการเปลี่ยนแปลง (Client) พื้นฐานของเกษตรกรเป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งได้แก่

2.3.1 พื้นฐานทางสังคม การวิจัยโดยทั่วไปพบว่า เพศหญิงขอรับการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าเพศชาย เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ที่สูงกว่าจะขอรับเร็วกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาต่ำกว่า เกษตรกรที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ มากกว่า จะมีความถี่ในการรับฟังข่าวสารจากแหล่งต่างๆ มากกว่า หรือมีการร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนบ้านในเรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพมากกว่า จะมีการขอรับการเปลี่ยนแปลงในระดับที่รวดเร็วและมากกว่า สำหรับอายุพบว่ากลุ่มที่อยู่ในวัยรุ่นจะขอรับเร็วที่สุด และช้าลงตามลำดับเมื่อมีอายุมากขึ้น

2.3.2 พื้นฐานทางเศรษฐกิจ การวิจัยที่ศึกษาในประเทศไทย พบว่า เกษตรกรที่มีลักษณะต่อไปนี้เป็น การมีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินจำนวนเนื้อที่มากกว่า การทำกินในที่ดินที่มีเนื้อที่มากกว่าการทำกินในลักษณะที่เป็นการค้ามากกว่า การที่มีรายได้มากกว่า การมีโอกาสได้รับสินเชื่อที่มีปริมาณที่มากกว่าและดอกเบี้ยถูกกว่า การมีทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตมากกว่า การมีเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตมากกว่า เกษตรกรที่มีปัจจัยเหล่านี้มากกว่านี้มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าและมากกว่าเกษตรกรที่มีปัจจัยเหล่านี้น้อยกว่า

2.3.3 พื้นฐานการติดต่อสื่อสารของเกษตรกรที่ทำเป็นอย่างยิ่ง คือ ประสิทธิภาพในการรับฟังข่าวสาร ได้แก่ การอ่าน การฟัง รวมทั้งความคิดที่มีเหตุและผล และในขณะเดียวกันความสามารถในการพูด การเขียน ก็มีส่วนช่วยเสริมบ้างในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงให้มากขึ้น

2.3.4 พื้นฐานในเรื่องอื่นๆ เกษตรกรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) มีความพร้อมทางด้านจิตใจ มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากกว่า มีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีที่นำมาเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีความสนใจในปัญหาและความต้องการของตนเองและกิจกรรมอาชีพของเพื่อนบ้าน มีความสามารถในการจัดการ ดังนั้นเกษตรกรที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งที่กล่าวมานี้จะมีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่มากกว่าและรวดเร็วกว่า

3. ลักษณะนวัตกรรม

ในการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม บุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมักจะเปรียบเทียบนวัตกรรมที่ได้รับการเผยแพร่มากับสิ่งที่มีอยู่เดิม ถ้าหากพบว่านวัตกรรมที่ได้รับการนำมา มีประโยชน์มากกว่าสิ่งที่มีอยู่เดิมก็มีแนวโน้มว่าบุคคลจะตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมนั้น ๆ ซึ่งลักษณะของนวัตกรรมที่ใช้ในการเปรียบเทียบกับสิ่งที่มีอยู่เดิม มีอยู่ 5 ประการคือ โรเจอร์ (Rogers, 1983 : 14 - 16)

3.1 ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ (Relative Advantage) จะวัดได้ในทางเศรษฐกิจหรือในด้านอื่น ๆ เมื่อรับนวัตกรรมเห็นว่านวัตกรรมนั้นดีกว่า มีประโยชน์มากกว่าสิ่งที่มีอยู่เดิมหรือวิธีปฏิบัติเดิม ๆ เช่น ความสะดวกในการปฏิบัติงาน ลงทุนน้อยได้ผลกำไรมาก ความเชื่อถือของสังคม การเห็นคุณค่าของนวัตกรรม อาจจะเป็นสิ่งที่กำหนดว่าประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ทางใดที่เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ยอมรับนวัตกรรม

3.2 ความสอดคล้อง (Compatibility) ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าการนวัตกรรมมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับประสพการณ์ในอดีตของผู้รับนวัตกรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

3.3 ความซับซ้อน (Complexity) ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าการนวัตกรรมไม่มีความยุ่งยากมากเกินไปที่จะเข้าใจได้ นวัตกรรมบางอย่างง่ายต่อการทำความเข้าใจและต่อการนำไปใช้ แต่นวัตกรรมบางอย่างก็ซับซ้อนต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้และนำไปทดลองใช้ ซึ่งถ้าความซับซ้อนมีน้อยก็จะทำให้นวัตกรรมนั้น ๆ ถูกยอมรับได้ง่ายกว่านวัตกรรมที่มีความซับซ้อนมาก

3.4 สามารถนำไปทดลองได้ (Trialability) ผู้ยอมรับนวัตกรรมมีความเชื่อว่าสามารถนำนวัตกรรมนั้น ๆ ไปทดลองใช้ได้ นวัตกรรมใดก็ตามที่สามารถแบ่งเป็นส่วนเพื่อนำไปทดลองใช้ดูก่อนได้จะถูกยอมรับเร็วกว่านวัตกรรมที่ไม่สามารถแบ่งไปทดลองได้ เพราะการแบ่งไปทดลองบางส่วนจะช่วยลดความเสี่ยงในการยอมรับนวัตกรรมของบุคคลให้น้อยลง ทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจที่จะนำนวัตกรรมนั้นไปใช้ได้ต่อไป

3.5 สามารถสังเกตได้ (Observability) ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าการนวัตกรรมที่ได้รับมานั้นมีลักษณะเป็นรูปธรรม แต่ถ้ามีลักษณะเป็นนามธรรมก็สามารถสังเกตผลได้ นวัตกรรมบางชนิดสามารถสังเกตเห็นได้ง่ายและสามารถสื่อความหมายให้กับบุคคลได้ง่ายก็จะเกิดการยอมรับได้ง่าย กล่าวคือ นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ (Material Innovation) จะถูกยอมรับได้ง่ายกว่านวัตกรรมที่เป็นความคิด (Non-Material Innovation) นั่นเอง

4. กระบวนการยอมรับนวัตกรรม

ดิเรก ฤกษ์หรัย (2532 : 20 - 22) กล่าวว่า กระบวนการยอมรับเป็นกระบวนการตัดสินใจของบุคคลเกี่ยวกับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี โดยมีการยอมรับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีไปใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งลักษณะการยอมรับของบุคคลจะมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นผู้ทำการเผยแพร่ รูปแบบลักษณะของเทคโนโลยี วิธีการติดต่อสื่อสาร และลักษณะของผู้รับเอง อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนของการยอมรับของบุคคลยังสามารถแบ่งออกได้อีกหลายขั้นตอน ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมที่แตกต่างออกไป “กระบวนการยอมรับ” (Adoption Process) เป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคลแต่ละคนที่เริ่มต้นตั้งแต่การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีหนึ่งไปจนถึงการยอมรับเทคโนโลยีนั้นอย่างเปิดเผย” ในการตัดสินใจยอมรับวิทยาการแผนใหม่หรือสิ่งแปลกใหม่ ๆ ของบุคคลนั้น โดยทั่วไปแล้วต้องใช้เวลาเป็นอย่างมาก และบุคคลต้องได้รับทราบหรือพบเห็นในสิ่งนั้นมาก่อน บุคคลจะยอมรับได้ในบางอย่างอาจต้องใช้เวลาหลายปี ก่อนที่เขาเหล่านั้นได้มีการทดลองหรือลองวิทยาการใหม่นั้นเป็นครั้งแรก และพิจารณาผลที่ได้จากการทดลองแล้วจึงจะยอมรับวิทยาการใหม่

โรเจอร์ (Rogers, 1968 : 76 - 93) ได้แบ่งกระบวนการยอมรับนวัตกรรม (Adoption Process) ออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นรู้หรือขั้นรับรู้ (Awareness Stage) เป็นขั้นแรกที่จะนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใหม่ ๆ วิธีการใหม่ ๆ เป็นขั้นที่บุคคลหรือสังคมได้รับรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมของเขา แต่ยังไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารไม่ครบถ้วนอย่างเพียงพอ การรับรู้มักเป็นไปโดยบังเอิญ ซึ่งอาจทำให้เกิดการอยากรู้อยากเห็น เพื่อต้องการนำวิทยาการใหม่นั้นไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม

ขั้นที่ 2 ขั้นสนใจ (Interest Stage) เป็นขั้นที่บุคคลหรือสังคมเริ่มให้ความสนใจและแสวงหารายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งใหม่ ๆ เพิ่มเติม ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกบ่งบอกถึงความตั้งใจอย่างชัดเจนและใช้กระบวนการคิดมากกว่าในขั้นแรก ในขั้นนี้จะทำให้บุคคลหรือสังคมได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่หรือวิทยาการใหม่มากขึ้น บุคลิกภาพ ค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคมหรือประสบการณ์ในอดีตจะมีผลต่อบุคคลและมีผลต่อการติดตามข้อมูลข่าวสารหรือรายละเอียดของสิ่งใหม่ด้วย

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินค่า (Evaluation Stage) เป็นขั้นที่บุคคลหรือสังคมนำเอาข้อมูลที่แสวงหามาได้ พิจารณาไตร่ตรองดูว่านวัตกรรมนั้นมีค่าควรแก่การรับเอามาใช้หรือปฏิบัติหรือไม่ ด้วยการชั่งน้ำหนักระหว่างข้อดีและข้อเสียว่าเมื่อนำมาใช้แล้วจะเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมของตนหรือไม่ หากเห็นว่าข้อดีมากกว่าข้อเสียก็จะดำเนินการในขั้นต่อไป แต่หากเห็นว่าข้อเสียมากกว่าข้อดีก็จะยุติกระบวนการตัดสินใจเพียงขั้นนี้ ขั้นประเมินค่าจะแตกต่างจากขั้นอื่น ๆ ตรงที่เกิดการตัดสินใจที่จะทดลองความคิดใหม่ ๆ ซึ่งปกติบุคคลมักคิดว่าการใช้วิทยาการใหม่ ๆ เป็นการเสี่ยงไม่แน่ใจถึงผลที่จะได้รับ ดังนั้นในขั้นนี้จึงต้องการแรงเสริม (Reinforcement) เพื่อให้เกิดความแน่ใจยิ่งขึ้นว่าสิ่งที่เขาตัดสินใจแล้วนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการให้คำแนะนำให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการตัดสินใจ

ขั้นที่ 4 ขั้นทดลอง (Trial Stage) เป็นขั้นที่บุคคลหรือสังคมนำเอานวัตกรรมไปทดลองใช้กับสถานการณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นการทดลองดูกับส่วนน้อยก่อนเพื่อจะได้รู้ว่าได้ผลหรือไม่และประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากพอที่จะยอมรับปฏิบัติอย่างเต็มที่หรือไม่ ในขั้นนี้บุคคลหรือสังคมจะแสวงหาข่าวสารที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น ซึ่งผลการทดลองจะมีความสำคัญต่อการตัดสินใจที่จะปฏิเสธหรือยอมรับต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นการยอมรับ (Adoption Stage) เป็นขั้นที่บุคคลหรือสังคมตกลงใจยอมรับเอานวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ ๆ นั้นไปใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมของตนอย่างเต็มที่หลังจากที่ได้ทดลองปฏิบัติและเห็นประโยชน์แล้ว

เกษตรอินทรีย์

1. ความหมายของเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming)

กรมวิชาการเกษตร (2543 : 3) ให้คำจำกัดความว่า เกษตรอินทรีย์ คือ ระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมรักษาสมดุลของธรรมชาติและหลากหลายของทางชีวภาพ โดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติและหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนต่าง ๆ ตลอดจนไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรมที่อาจเกิดมลพิษในสภาพแวดล้อม เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ต้นพืชมีความแข็งแรงสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเอง รวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย ผลผลิตที่ได้จะปลอดภัยจากสารพิษตกค้างทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคและไม่ทำให้ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอีกด้วย

มูลนิธิสายใยแผ่นดิน (2544 : 46) ได้ให้ความหมายของระบบเกษตรอินทรีย์ หมายถึง สารที่ได้จากซากพืชซากสัตว์ คำนิยามที่ยอมรับ คือ คำนิยามของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements หรือ IFOAM) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ คือ “ระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใยด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นหลักที่การปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และนิเวศการเกษตร ระบบเกษตรอินทรีย์ จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิต และการพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืช และสัตว์เลี้ยง หลักการระบบเกษตรอินทรีย์นี้ เป็นหลักการสากลที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย”

สุดใจ จงวรกิจวัฒนา (2545 : 6 - 14) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ไว้ว่า หมายถึง ระบบเกษตรทางเลือกระบบหนึ่ง ที่ใช้พื้นฐานของหลักการทางนิเวศวิทยามาประยุกต์กับการทำเกษตร โดยมีจุดประสงค์หลักในการทำเกษตรแบบยั่งยืนให้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ช่างอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม โดยใช้หลักการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพก่อให้เกิดการผลิตที่เน้นการผสมผสานเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้เศษพืชเป็นอาหารสัตว์ และใช้มูลสัตว์ วัตถุอินทรีย์อื่นเป็นสารบำรุงดิน ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นในรูปของปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ เพื่อการผลิตในฟาร์ม รวมถึงการไม่ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ที่มีการตัดต่อพันธุกรรม (GMOs) ที่ยังไม่มีข้อพิสูจน์ว่าจะไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547 : 6) กล่าวว่า เกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใยด้วยความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจโดยเน้นหลักการปรับปรุง บำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์และระบบนิเวศ ทางการเกษตร

สมศักดิ์ อาศรัยจ้าว (2547 : 2) ได้ให้คำจำกัดความว่า เกษตรอินทรีย์ คือ การเกษตรที่สร้างสรรค์ให้ระบบนิเวศการเกษตรเกิดการผลิตที่ยั่งยืน ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่มีหลากหลายทางชีวภาพในระบบการเกษตรให้เกิดการผสมผสาน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เป็นการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นิรนาม (2548 : 4 - 5) กล่าวว่า เกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมรักษาสมดุลทางธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนต่าง ๆ เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพ ในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้พืชสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเองรวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ ผลผลิตที่ได้จะปลอดภัยจากสารเคมี ทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภคไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม

จึงอาจกล่าวได้ว่า เกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติและความหลากหลายของทางชีวภาพ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนต่าง ๆ เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพ ในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้พืชสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเองรวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์

2. เหตุผลและความสำคัญของการเกษตรอินทรีย์

ในอดีตที่ผ่านมา เกษตรกรไทยทำการเกษตรแบบหลากหลาย และพึ่งพิงความสมดุลตามธรรมชาติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าคนไทยรู้จักการทำเกษตรอินทรีย์มาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว และสามารถพึ่งตนเองในการเกษตรได้อย่างสมบูรณ์โดยใช้ทรัพยากรในพื้นที่และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะสมต่อเนื่องกันมาจนได้รับการยกย่องจากนานาชาติว่าเป็นผู้ขำอยู่น้ำของภูมิภาค พันธุ์ข้าวไทยชนะเลิศการประกวดพันธุ์ข้าวของโลกเมื่อปี 2474 ที่เมืองเรจิน่า ที่ประเทศแคนาดา ประเทศไทยได้รับยกย่องว่าเป็นสวรรค์ของพันธุ์ไม้ผล มีพื้นที่ป่าไม้มากกว่าครึ่งของพื้นที่ทั้งหมดประเทศ มีดิน น้ำ ที่อุดมสมบูรณ์ดังคำพังเพยที่กล่าวกันจนติดปากว่า “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

ปี พ.ศ. 2500 ธนาคารโลก (World Bank) ส่งคณะสำรวจสถานะเศรษฐกิจเดินทางมาประเทศไทยเพื่อทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2501 ธนาคารโลกเสนอรายงาน โครงการพัฒนาของรัฐบาลสำหรับประเทศไทย (Public Development Program of Thailand)

ปี พ.ศ. 2502 ข้อเสนอของธนาคารโลกดังกล่าว ได้ใช้เป็นแนวทางการวางนโยบาย การเกษตรของไทย โดยปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 - 7 (ปี พ.ศ. 2504 - ปีพ.ศ. 2539) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น ดังนั้น จึงส่งเสริมการใช้ ปัจจัยการผลิตจากภายนอก เช่น ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ เครื่องจักรกลทางการเกษตร จัดหาแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร ฯลฯ และการผลิตได้ปรับเปลี่ยนจากการผลิต แบบหลากหลาย เป็นการผลิตเพื่อการพาณิชย์และส่งออก ได้มีการขยายพื้นที่การเกษตรโดยการบุกเบิก เข้าไปในที่เดิม ซึ่งเป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ได้ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ การเกษตรได้ถูก ปรับเปลี่ยนโดยเน้นการผลิตพืชเชิงเดี่ยว (Monoculture) โดยเฉพาะพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ เป้าหมายหลักเพื่อการส่งออกป้อนสินค้าเกษตรสู่ประเทศอุตสาหกรรม นำไปเลี้ยงสัตว์ เช่น ญีปุ่น ยุโรป ฯลฯ

แนวทางทางพัฒนาดังกล่าวข้างต้นได้ทำให้ประเทศไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาการเกษตรตามแนวทางของการปฏิบัติเขียวที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัย เพื่อการเพิ่มผลผลิต แต่การพัฒนาดังกล่าวนั้น ได้มีผลเปลี่ยนแปลงจากการที่ประเทศไทยได้พึ่งตนเอง ในการเกษตรมาโดยตลอดไปสู่การต้องพึ่งการนำเข้าและไม่สามารถพึ่งตนเองได้จนถึงทุกวันนี้ ในด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเทศไทยต้องสูญเสียป่าไม้ไปถึง 110 ล้านไร่ ในเวลาของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา ส่งผลกระทบในทางลบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อมของประเทศไทยอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลที่ปรากฏต่อเกษตรกรไทย คือ ความยากจน สุขภาพอนามัยที่ไม่ดี และสิ่งแวดล้อมเป็นพิษดังนี้

2.1 ด้านการลงทุนและผลตอบแทน การเกษตรปฏิบัติเขียวที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัย ต้องใช้สารเคมี ทั้งปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืช ซึ่งต้องนำเข้าจากต่างประเทศ มีราคาสูงขึ้นมาก ตามอัตราค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลงตามลำดับ เมื่อเทียบกับเงินตราต่างประเทศ ทำให้เกษตรกร ต้องจ่ายเงินเพิ่มมากขึ้น ราคาผลผลิตการเกษตรที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงขึ้นตามสัดส่วนของราคา สารเคมีที่เพิ่มขึ้นเกษตรกรขาดทุน และเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้น

2.2 ด้านสิ่งแวดล้อมการเกษตร

2.2.1 ดินมีสภาพความเป็นกรดที่สูงมากขึ้นทำให้ธาตุอาหารในดินไม่เกิดประโยชน์ต่อพืช

2.2.2 มีการเผาทำลายเศษซากพืชหลังการเก็บเกี่ยวทำให้ดินขาดอินทรีย์วัตถุ อย่างวิกฤต

2.2.3 การใช้ปุ๋ยเคมีต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกปีเพื่อรักษาปริมาณผลผลิตให้ได้เท่าเดิม ดินจึงเป็นกรดและขาดอินทรีย์วัตถุมากขึ้น

2.2.4 ศัตรูพืชเพิ่มชนิดและทวีความรุนแรงของการระบาดมากขึ้น เนื่องจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่ฆ่าแต่เพียงศัตรูพืชแต่ฆ่าสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ จำนวนมาก ซึ่งเป็นการทำลายความสมดุลตามธรรมชาติ

2.2.5 ศัตรูพืชสามารถสร้างความต้านทานต่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทำให้ต้องใช้สารเคมีในปริมาณและความเข้มข้นมากขึ้น สิ้นเปลืองและอันตรายต่อเกษตรกรและผู้บริโภคมากขึ้น

2.2.6 สารเคมีกำจัดศัตรูพืชทำลายสัตว์สิ่งมีชีวิตในธรรมชาติที่เป็นอาหาร เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ ทำให้คนในชนบทไม่มีแหล่งอาหาร

2.3 ด้านสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค

2.3.1 เกษตรกรต้องได้รับพิษจากการสัมผัสโดยตรงจากการใช้สารเคมีที่เป็นพิษในไร่นา

2.3.2 ผู้บริโภคได้รับพิษจากการบริโภคผลผลิตที่มีสารเคมีตกค้างในอาหาร ทำให้ป่วยไข้และพิการ

2.4 ด้านเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

2.4.1 สินค้าการเกษตรที่ส่งออกของประเทศได้รับการกีดกันจากประเทศผู้นำเข้า เนื่องจากมีสารเคมีตกค้างเกินกว่าปริมาณที่รับได้ ทำให้มีปัญหาสินค้าถูกกักแล้วส่งกลับหรือถูกทำลายที่จุดนำเข้า

2.4.2 ประเทศไทยต้องนำเข้าสินค้าที่เป็นสารเคมีการเกษตรปีละประมาณห้าหมื่นล้านบาททั้งที่มีปัจจัยการผลิตที่มีในประเทศทดแทนได้ดีและปลอดภัย

2.4.3 รัฐต้องเสียงบประมาณในการตรวจวิเคราะห์ และควบคุมสารเคมีการเกษตรตามกฎหมายปีละหลายพันล้านบาท

2.4.4 รัฐต้องเสียงบประมาณในการรักษาผู้ป่วยไข้เนื่องจากสาเหตุของสารพิษตกค้างในอาหาร และสัมผัสโดยตรงที่ไม่สามารถจะประเมินมูลค่าได้ (หทัย ศรีสิงห์. 2551 : 34 - 36)

3. หลักการและแนวทางระบบเกษตรอินทรีย์

ในแนวทางของการปฏิบัติเขียว เป็นแนวทางการเกษตรที่นิยมมากในวงการเกษตรทั่วโลก แนวทางการปฏิบัติเขียวนี้นำให้เกิดปัญหาต่างๆ หลายประการ เช่น การตกค้างของสารเคมีในดิน แหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ การตกค้างของสารเคมีในผลผลิต

ทางการเกษตร ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภคได้ (เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก. 2546 : 1) จากการปนเปื้อนสารเคมีในอาหารผู้บริโภคในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ได้เรียกร้องให้เกษตรกรผู้ผลิตได้ปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรที่ใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิตมาเป็นการเกษตรที่อาศัยธรรมชาติใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน อย่างเช่น ระบบเกษตรอินทรีย์ และตัวเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการเกษตรก็ตระหนักถึงผลที่เกิดจากการใช้สารเคมีเหมือนกัน ทำให้ขบวนการระบบเกษตรอินทรีย์ได้ก่อตัวขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (คณิต มั่งนิล. 2545 : 48)

มูลนิธิสายใยแผ่นดิน (2544 : 44 - 46) ได้กล่าวถึงหลักการและแนวทางของระบบเกษตรอินทรีย์แตกต่างจากเกษตรปลอดภัยสารเคมี คือ ระบบเกษตรอินทรีย์เน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยไม่ใช้สารเคมีทุกชนิดในการผลิตรวมถึงไม่ใช้ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ และให้ปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ควบคุมป้องกันมลพิษโดยอาศัยพึ่งพาตนเองในด้านปัจจัยการผลิต ในขณะที่เกษตรปลอดสารเคมีจะควบคุมปริมาณการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยไม่ได้มุ่งเน้นกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลักการและแนวทางของระบบเกษตรอินทรีย์มีดังนี้

3.1 การหมุนเวียนของธาตุอาหาร ระบบเกษตรอินทรีย์จะมุ่งให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้อย่างมีค่าและเพิ่มประโยชน์อย่างสูงสุด โดยทรัพยากรต่างๆ จะนำมาแปรสภาพในหลาย ๆ รูปแบบเช่น การทำปุ๋ยหมักด้วยเศษใบไม้ เพื่อทดแทนการใช้สารเคมี รวมถึงการใช้ปุ๋ยคอก ซึ่งได้จากมูลสัตว์ เช่น วัว ควาย เป็นต้น ซึ่งถือเป็นระบบการหมุนเวียนของธาตุอาหารให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น พืชตระกูลถั่ว เพื่อบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการทำระบบหมุนเวียนของธาตุอาหารต่าง ๆ โดยการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ร่วมกับการนำความคิดผสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีค่าเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.2 ความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดิน ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ถือเป็นหัวใจหลักของระบบเกษตรอินทรีย์ ดังนั้นเกษตรกรจะต้องเล็งเห็นถึงการบำรุงรักษาดินให้มากที่สุด โดยเกษตรกรอาจหาวิธีหรือกระบวนการต่าง ๆ เพื่อจะช่วยบำรุงรักษาดินมาใช้เช่น นำฟาง ใบไม้ต่าง ๆ มาคลุมหน้าดินเสมอ ซึ่งเมื่อเศษใบไม้ต่าง ๆ เกิดการย่อยสลายก็จะกลายเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน ไม่ควรทำการเผาหญ้าเพื่อกำจัดวัชพืชเพราะจะทำให้หน้าดินเกิดการขาดธาตุอาหาร รวมถึงการไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชก็จะช่วยทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะทำให้พืชที่ปลูกมีความแข็งแรงต้านทานต่อโรค แมลง รวมทั้งผลผลิตที่ได้จะมีคุณภาพ ไม่มีสารเคมีตกค้าง

3.3 ความหลากหลายที่สัมพันธ์กันอย่างสมดุลในระบบนิเวศ โดยการปลูกพืชร่วมหลายชนิดในเวลาเดียวกัน การปลูกพืชหมุนเวียนต่างชนิดกัน รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งวิธีต่าง ๆ เหล่านี้สามารถสร้างระบบความสมดุลในระบบนิเวศได้อย่างลงตัว และถือเป็นการนำทรัพยากร

ที่มีอยู่มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงลดปัญหาทางด้านโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด รวมทั้งการไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะช่วยทำให้ศัตรูธรรมชาติสามารถควบคุมศัตรูพืช ซึ่งเป็นการสร้างความสมดุลของระบบนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 การอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตร หลักการสำคัญของระบบเกษตรอินทรีย์ก็คือการอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตรและสิ่งแวดล้อมด้วยการไม่ใช้สารเคมีทุกชนิด ทั้งนี้เพราะปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีทำลายสมดุลนิเวศการเกษตรและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่ว่าจะเป็นสารเคมี สารเคมีกำจัดเชื้อรา และสารเคมีกำจัดวัชพืชมีผลต่อสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่อยู่ในฟาร์มทั้งสัตว์ แมลง และจุลินทรีย์ทั้งที่อยู่บนผิวดินและใต้ดิน ในระบบกลไกธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลของระบบนิเวศการเกษตรไม่ว่าจะเป็นช่วยในการควบคุมประชากรของสิ่งมีชีวิตอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งศัตรูพืชหรือการพึ่งพาอาศัยกันในการดำรงชีวิต เช่น การผสมเกสร การย่อยสลายอินทรีย์วัตถุ ซึ่งสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ส่วนใหญ่มีทั้งที่มีเป็นประโยชน์ต่อพืชที่เกษตร เพาะปลูก แต่การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชนั้นมีผลทำลายสิ่งมีชีวิตทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ในขณะที่โรคและแมลงศัตรูพืชมักมีความสามารถพิเศษในการพัฒนาภูมิคุ้มกันต่อสารเคมี ดังนั้นเมื่อมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชแมลงที่เป็นประโยชน์ จึงอาจถูกทำลายได้ง่าย ในขณะที่แมลงศัตรูพืชสามารถอยู่รอดได้โดยไม่เป็นอันตราย รวมทั้งปูเณเองก็มีผลเสียต่อจุลินทรีย์และสิ่งมีชีวิตในดินทำให้สมดุลของนิเวศดินเสีย ดังนั้นระบบเกษตรอินทรีย์จึงห้ามไม่ให้ใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีทุกชนิดในการเพาะปลูก

3.5 การฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตร แนวทางหลักในการฟื้นฟูนิเวศการเกษตรก็คือการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุและการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ ในระบบเกษตรอินทรีย์ดินถือว่าเป็นหลักสำคัญในการทำการเกษตร การปรับปรุงบำรุงดินทำให้ดินไม่ได้รับธาตุอาหารอย่างครบถ้วน และสมดุลซึ่งจะช่วยทำให้ดินไม่แข็งแรงมีความต้านทานต่อการระบาดของโรคและแมลงอันจะทำให้เกษตรกรไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช นอกจากนี้ผลผลิตของระบบเกษตรอินทรีย์ยังมีรสชาติที่ดี มีคุณค่าทางโภชนาการที่ครบถ้วนและยังสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างยั่งยืนกว่าการเพาะปลูกด้วยระบบเกษตรเคมีอีกด้วย นอกจากการปรับปรุงดินแล้วการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในไร่นาก็เป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพราะความหลากหลายทางชีวภาพเป็นสิ่งสำคัญของความยั่งยืนในระบบนิเวศการเกษตร เพราะว่าการมีสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิดอยู่ร่วมกันย่อมก่อให้เกิดความเกื้อกูลและสมดุลของระบบนิเวศซึ่งจะช่วยเสริมสร้างกระบวนการทางธรรมชาติที่เกื้อหนุนต่อการทำเกษตรอินทรีย์อีกต่อหนึ่ง วิธีเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพอาจทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การปลูกพืชร่วม พืชแซม พืชหมุนเวียน ไม้ยืนต้น หรือการฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติในไร่นาหรือบริเวณใกล้เคียง

3.6 การพึ่งพาเทคโนโลยีธรรมชาติในการทำเกษตร หลักการระบบเกษตรอินทรีย์มีแนวคิดทางการเกษตรที่ยั่งยืนต้องเป็นการเกษตรที่เป็นไปตามธรรมชาติ ระบบที่มีความสำคัญต่อการทำการเกษตรอินทรีย์ได้แก่ วงจรการหมุนเวียนธาตุอาหาร วงจรการหมุนเวียนของน้ำ ระบบภูมิอากาศและแสงอาทิตย์ รวมทั้งการพึ่งพากันของสิ่งมีชีวิตอย่างสมดุลในระบบนิเวศทั้งในเชิงของการเกื้อกูล การพึ่งพาและห่วงโซ่อาหาร พื้นที่ต่างๆ อาจมีระบบนิเวศและกลไกตามธรรมชาติที่แตกต่างกันออกไป เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงสภาพเงื่อนไขของสภาพท้องถิ่นที่ตนเองทำการเกษตรอยู่ การหมั่นสังเกต เรียนรู้ วิเคราะห์-สังเคราะห์ และทำการทดลองเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่ต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง

3.7 การควบคุมและป้องกันมลพิษ ผลกระทบต่อการทำระบบเกษตรอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางน้ำ อากาศ หรือแม้แต่ในดินเอง ดังนั้นเกษตรกรที่ทำระบบเกษตรอินทรีย์จึงต้องพยายามอย่างเต็มที่ในการป้องกันมลพิษต่าง ๆ จากภายนอกมิให้ปนเปื้อนผลผลิต การป้องกันนี้อาจทำได้โดยการจัดทำแนวกันชนและแนวป้องกันบริเวณริมฟาร์ม แต่อย่างไรการป้องกันมลพิษแม้ว่าจะกระทำด้วยวิธีใดก็ตามก็ยังไม่สามารถป้องกันการปนเปื้อนจากมลพิษได้อย่างสมบูรณ์เนื่องจากมลพิษสารเคมีมีปะปนทั่วไปในสภาพแวดล้อมยกตัวอย่างเช่น ฟาร์มระบบเกษตรอินทรีย์ยังอาจจำเป็นต้องใช้แหล่งน้ำร่วมกับเกษตรกรที่ทำเกษตรเคมีอยู่ ซึ่งทำให้ผลผลิตระบบเกษตรอินทรีย์อาจปนเปื้อนสารเคมีได้เช่นกัน ดังนั้นแนวทางปฏิบัติของเกษตรกรอินทรีย์จึงเน้นความพยายามของเกษตรกรในการป้องกันมลพิษในกระบวนการผลิตของฟาร์มจะต้องมีระบบจัดการขยะและน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยออกฟาร์มหรือการไม่ใช้วัสดุบรรจุผลผลิตที่มีสารพิษปนเปื้อน

3.8 การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต ในการทำฟาร์มระบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์และอื่น ๆ เกษตรอินทรีย์มีหลักการที่มุ่งให้เกษตรกรพยายามผลิตปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ด้วยตนเองในฟาร์มให้ได้มากที่สุด แต่ในกรณีที่เกษตรกรไม่สามารถผลิตได้เอง เช่น มีพื้นที่การผลิตไม่เพียงพอ หรือมีการลงทุนสูงสำหรับการผลิตปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต้องใช้ เกษตรกรก็สามารถซื้อหาปัจจัยการผลิตจากภายนอกฟาร์มได้ แต่ปัจจัยการผลิตนั้นควรเป็นปัจจัยการผลิตที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น

4. วัตถุประสงค์ของเกษตรอินทรีย์

หทัย ศรีสิงห์ (2551 : 36) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของเกษตรอินทรีย์ดังต่อไปนี้

4.1 การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน เนื่องจากความเสื่อมโทรมของดินที่ได้ถูกทำลายจากการเกษตร ในแนวทางของการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) ซึ่งได้เข้ามามีขีดครองการเกษตรทั่วโลกอยู่ขณะนี้ ก่อให้เกิดการสะสมปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการสะสมตกค้างของสารเคมีในดิน ซึ่งนักการเกษตรและนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายถือว่า ดินเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด

ของสิ่งมีชีวิต เพราะสิ่งมีชีวิตทุกชนิดเกิดขึ้นดำรงอยู่ และตายไปต้องอาศัยดิน ในขณะที่พืชเป็นสิ่งมีชีวิตที่เป็นอาหารของมนุษย์และสัตว์ ฉะนั้นพืชจึงเป็นแหล่งอาหารเริ่มต้นของสิ่งมีชีวิต พืชจะเจริญงอกงามเป็นอาหารที่ดีของมนุษย์และสัตว์ได้ ต้องอาศัยดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ และดินที่มีความอุดมสมบูรณ์นั้นต้องมีคุณสมบัติที่ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการคือ แร่ธาตุ อินทรีย์วัตถุ และสิ่งมีชีวิต ดังนั้นการเกษตรอินทรีย์จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน โดยให้ความสำคัญของโครงสร้างทางกายภาพของดิน และองค์ประกอบที่เป็นธาตุอาหาร พืช อินทรีย์วัตถุ และสิ่งมีชีวิตในดิน

4.2 การสร้างความปลอดภัยของอาหาร เนื่องจากการใช้สารเคมีในปริมาณที่มาก และสะสมเป็นระยะเวลายาวนานของรูปแบบการเกษตรกระแสหลัก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ ผลกระทบต่อพัฒนาการของภูมิปัญญาท้องถิ่น และที่สำคัญที่สุด คือ ผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภคจากสารพิษที่ตกค้างในผลผลิตทางการเกษตร

5. หลักการและเงื่อนไขของเกษตรอินทรีย์

รำไพประภา มะหะหมัด (2548 : 18) กล่าวถึงหลักการและเงื่อนไขของเกษตรอินทรีย์ไว้ดังนี้

5.1 การหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในการผลิต การทำเกษตรอินทรีย์คือ การหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในการผลิต อาทิ ปุ๋ยเคมีสารกำจัดศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง หรือสารเร่งความเจริญเติบโตของพืชสัตว์ ซึ่งจะสามารถส่งผลผ่านวงจรโซ่อาหารมายังผู้บริโภคได้

5.2 การเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของดินโดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก จุลินทรีย์ การเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก แกลบ ฟางข้าว จุลินทรีย์ รวมถึงการใช้วัสดุคลุมดิน การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ผสมผสานกัน การใช้ซากพืช มูลสัตว์ผ่านขบวนการย่อยสลายของจุลินทรีย์ในดินช่วยให้ดินมีความร่วนซุยไม่จับตัว ปรับสภาพความเป็นกรดหรือด่าง ดินที่มีอินทรีย์วัตถุมากจะต้านทานการชะล้างพังทลายของดินได้เป็นอย่างดีอินทรีย์วัตถุประกอบด้วยธาตุอาหารหลายชนิดที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของพืช

5.3 การควบคุมและกำจัดศัตรูพืชโดยชีวภาพ กายภาพ และอินทรีย์เคมี การควบคุมและกำจัดศัตรูพืชโดยชีวภาพ กายภาพ และอินทรีย์เคมีหรือโดยวิธีธรรมชาติจากการเลี้ยงสัตว์ ร่วมกับการปลูกพืช เช่น วัช ควาย ไก่ เป็ด เป็นต้น สัตว์ดังกล่าวจะกินวัชพืชเป็นอาหาร นอกจากนี้การควบคุมศัตรูพืชที่เป็นแมลงโดยชีววิธีคือ ใช้แมลงที่กินหรือทำลายแมลงศัตรูพืชในการควบคุมแมลงศัตรูธรรมชาติมี 2 ประเภท คือ ตัวห้ำ และตัวเบียน การควบคุมศัตรูพืชโดยหลีกเลี่ยงสารเคมีดังกล่าว ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย มนุษย์และสิ่งแวดล้อมปลอดภัยจากสารเคมี

6. รูปแบบเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์เป็นเทคนิคการผลิต เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร หากแบ่งรูปแบบย่อยของเกษตรอินทรีย์ ตามลักษณะประเภทของพืชที่ปลูกในประเทศไทยแบ่งได้ 3 ประเภท คือ (รำไพประภา มะหะหมัด. 2548 : 21)

6.1 การปลูกพืชผักในแบบเกษตรอินทรีย์ เป็นการปลูกผักชนิดเดียวหรือปลูกผสมผสานกันหลายชนิด ในพื้นที่เดียวกันโดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี รูปแบบการเพาะปลูกกรรมวิธี ในการบำรุงดิน และการควบคุมโรคแมลงของแต่ละท้องที่จะแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมินิเวศ

6.2 การปลูกพืชไร่ในแบบเกษตรอินทรีย์ โดยส่วนมากพืชไร่ที่เพาะปลูกแบบอินทรีย์ คือ ข้าว ซึ่งมีการพัฒนาเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเป็นระบบธุรกิจเกษตรอินทรีย์ สามารถติดต่อกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศอาจจะมีการประยุกต์โดยเพิ่มพืชตระกูลถั่วหรือเลี้ยงปลาในนาข้าวไปด้วยก็ได้ ซึ่งจะทำให้เกิดผลผลิตที่สูงกว่าการปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว

6.3 การปลูกไม้ผลในแบบเกษตรอินทรีย์ ไม้ผลเป็นพืชที่ใช้ระยะเวลาในการปลูกมากกว่าพืชไร่ และพืชผัก อีกทั้งเป็นพืชเศรษฐกิจอีกด้วย จึงมีความสำคัญในการสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ การปลูกไม้ผลในแบบเกษตรอินทรีย์เป็นการหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีใช้ปุ๋ยของพืช เศษเหลือของพืช มูลและซากของสัตว์เป็นอาหารของจุลินทรีย์เพื่อช่วยในการปรับปรุงดินไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพื่อความปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค

จากการแบ่งรูปแบบเกษตรอินทรีย์ออกเป็นรูปแบบย่อย ๆ ได้ 3 รูปแบบ ดังกล่าวจะพบว่าสิ่งที่ใช่เป็นตัวชี้วัดคือ การไม่ใช้สารเคมีและประเภทของพืชที่ปลูกเป็นสำคัญในความเป็นจริงอาจมีเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบย่อยมากกว่านี้ แต่จากที่กล่าวเป็นเพียงการแบ่งตามลักษณะที่พบเห็นเป็นส่วนใหญ่และมีความเหมาะสมเท่านั้น

7. ประโยชน์และข้อดีของเกษตรอินทรีย์

โสมภักดิ์ สุนทรพันธ์ (2552 : 22) กล่าวถึงข้อดีของเกษตรอินทรีย์ไว้ดังนี้

7.1 ดินเป็นกลางเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช

7.2 มีจุลินทรีย์ที่ขยับยั้งหรือฆ่าเชื้อโรคในดินได้

7.3 พืชนำไปใช้ประโยชน์ได้เต็มที่

7.4 รากเดินได้ดี ดินร่วนซุย

7.5 ราคาถูก ง่ายในฟาร์ม พึ่งตนเอง

7.6 ถ้าปรับสภาพได้ดีแล้วจะเห็นผลได้เร็ว อยู่ได้นาน ไม่มีผลกระทบต่อนิเวศเกษตร

7.7 คุณค่าทางอาหารสูง

7.8 ลดปัญหาการระบาดของแมลงศัตรูพืช มีความต้านทาน

7.9 เป็นแนวทางสู่การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน

หทัย ศรีสิงห์ (2551 : 42 - 43) กล่าวถึงประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์ไว้ดังนี้

7.1 อนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้อุดมสมบูรณ์ ทำให้ห่วงโซ่อาหารที่ถูกทำลายไปโดยสารเคมีกลับฟื้นคืนดี ทำให้ประชาชนมีอาหารที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด แขนก ฯลฯ

7.2 ลดต้นทุนการผลิตทำให้เกษตรกรได้กำไรมากขึ้น เกษตรกรที่ยากจนสามารถปลดปล่อยหนี้สินให้ลดลงและหมดไปได้

7.3 ผลผลิตขายได้ราคาสูงกว่าผลผลิตจากการผลิตโดยใช้สารเคมีทั้งในตลาดต่างประเทศและในประเทศประมาณ 10 - 30%

7.4 ประสิทธิภาพการผลิตต่อพื้นที่เพิ่มมากขึ้นระยะยาว เพราะดินได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

7.5 ผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภคทำให้อัตราการป่วยไข้และเสียชีวิตของประชาชนทั้งประเทศลดจำนวนลงและประชาชนมีสุขภาพพลานามัยดีขึ้น ทำให้รัฐสามารถประหยัดเงินงบประมาณในการรักษาพยาบาลลงได้มาก

7.6 ประเทศไทยสามารถลดการนำเข้าปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชลงได้ คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่าปีละ 50,000 ล้านบาท ประหยัดเงินตราต่างประเทศและสามารถสร้างงานและรายได้ในส่วนนี้ให้กับคนไทยที่ผลิตปุ๋ยชีวภาพ และสารธรรมชาติกำจัดศัตรูพืชขึ้นทดแทนได้อีกด้วย

7.7 แก้ไขปัญหาการส่งออกสินค้าการเกษตรที่มีสารเคมีที่เป็นพิษเจือปนและถูกประเทศผู้นำเข้าตั้งข้อรังเกียจที่จะนำเข้าสินค้าการเกษตรจากประเทศไทย หากปรับเปลี่ยนมาใช้ในการผลิตโดยวิธีเกษตรอินทรีย์จะทำให้ประเทศไทยส่งออกสินค้าการเกษตรได้มากขึ้นทั้งปริมาณและมูลค่า

7.8 ลดภาระงบประมาณของรัฐในการดำเนินการควบคุมตามกฎหมายและการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างในผลผลิตการเกษตรลงได้ คิดเป็นมูลค่าปีละหลายพันล้านบาท

7.9 เป็นแนวทางสู่การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน

สรุปว่าเกษตรอินทรีย์มีประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม และต่อมนุษย์ ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การปลูกพืช มีจุลินทรีย์ที่ยับยั้งหรือฆ่าเชื้อโรคในดินได้ มีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น สามารถประหยัดต้นทุนในการผลิต และเป็นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน

8. การพัฒนารูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

จากกระแสการพัฒนาการเกษตรให้เกิดความยั่งยืนในหลายรูปแบบ อาทิ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร เกษตรธรรมชาติ และเกษตรอินทรีย์ เพื่อมุ่งหาทางออกให้กับปัญหาที่เกิดจากการทำการเกษตร แนวคิดเกษตรอินทรีย์ได้เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มแรกของการที่มนุษย์ทำการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ในสมัยนั้นยังไม่มีการใช้สารเคมีอาศัยความสมดุลทางธรรมชาติ ต่อมาได้มีการพัฒนาทางการเกษตร โดยใช้เครื่องจักรกล กีดกันสารเคมีที่ทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น และป้องกันศัตรูพืช จึงเกิดเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช แต่มนุษย์มีการใช้อย่างไม่ระมัดระวัง และละเลยผลกระทบ ที่ธรรมชาติได้รับอันเกิดจากการใช้สารเคมีดังกล่าว จนกระทั่งมีกลุ่มคนได้ตระหนักเห็นถึงปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการใช้สารเคมี ตลอดจนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงเกิดการนำความรู้ทางการเกษตรอินทรีย์แบบดั้งเดิม ผสมผสานกับความรู้ทางการเกษตรที่มีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทยเกษตรอินทรีย์เริ่มเข้ามามีบทบาทประมาณปี 2528 - 2529 เนื่องจากปัญหานี้สินที่เกษตรกรได้รับ และที่สำคัญ คือ ปัญหาสุขภาพจากการได้รับสารเคมีในการเกษตรประกอบกับมีกลุ่มคนที่เริ่มหันมาทำการเกษตรแบบยั่งยืนรูปแบบต่างๆ แล้วประสบความสำเร็จ เป็นที่รู้จักกันดี อาทิ ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม ในระบบวนเกษตร มหาอยู่ สุนทรชัย ในระบบเกษตรผสมผสาน คำเคื่อง ภาณี ในระบบเกษตรธรรมชาติ

สำหรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ได้รับการพัฒนามาจากประสบการณ์ในทางปฏิบัติของผู้ที่เป็นทั้งนักวิชาการเกษตรและเกษตรกร คือ พันธุ์เลิศ บูรณศิลป์ ได้เริ่มทำสวนไม้ผลและผักที่วังน้ำค้าง โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้จากใบไม้ต่างๆ และหลีกเลี่ยงการใช้สารกำจัดศัตรูพืชอีกหนึ่งท่าน คือ อรรถพล ต้นสกุล เกษตรกรเจ้าของสวนส้ม ตำบลคลองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่เคยประสบปัญหาสุขภาพจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในสวนส้มมาใช้พืชสมุนไพรแทน นอกจากจะลดต้นทุนการผลิตแล้ว ที่สำคัญคือ สุขภาพดีขึ้นจากการหลีกเลี่ยงใช้สารเคมี

ปัจจุบันเกษตรกรที่หันมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์ในประเทศไทย มีกรรมวิธีหลากหลายตามลักษณะพื้นฐานของเกษตรกรแต่ละคน และความเอื้ออำนวยในการจัดการเกษตรกร บางรายทำการปลูกพืชหลายชนิดผสมผสานกันเพื่อให้เกิดความหลากหลาย ใช้ชีวิตในการควบคุมและกำจัดศัตรูพืช หรือทำการปลูกพืชชนิดเดียวแต่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ผลผลิตที่ได้ปลอดภัยกับสุขภาพทั้งตัวเกษตรกรและผู้บริโภค ผลผลิตเกษตรปลอดสารพิษได้รับความสนใจจากผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว

เช่น ญี่ปุ่น ยุโรป และสหรัฐอเมริกา ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในเลือกการบริโภคหันมานิยมบริโภคผลผลิตปลอดสารเคมีมากขึ้น ถึงแม้ราคาจะสูงกว่าก็ตาม ในประเทศไทยผลผลิตปลอดสารพิษจะเป็นที่นิยมในกลุ่มคนที่มีฐานะค่อนข้างดี คนกลุ่มนี้ยอมจ่ายเงินเพื่อซื้อผลิตผลในราคาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจในการซื้ออาหารที่ปลอดภัย (ராபரطة 2548 : 18 - 19)

เนื่องจากเกษตรอินทรีย์ มีแนวโน้มการผลิตเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับขนาด ความสดรชาติมาตรฐานและคุณภาพ ดังนั้นจึงมีการกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ปี 2541 ในประเทศไทยขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากลของสมาพันธ์ขบวนการเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federal of Organic Agriculture Movement : IFOAM) ซึ่งต่อมาในประเทศไทยได้เปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือ มกท. (Organization Agriculture Certification Thailand : ACT) (2541 : 5)

หลักการที่สำคัญตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย โดยสรุปมีดังนี้

1. หลีกเลี่ยงการปลูกพืชเชิงเดี่ยว รวมทั้งต้องมีแผนการที่ชัดเจนในการจัดการไร่นาเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต
2. ส่งเสริมการแพร่ขยายชนิดของแมลงที่มีประโยชน์ (ตัวห้ำ ตัวเบียน) เพื่อลดปัญหาการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช
3. เกษตรกรต้องพยายามอย่างเต็มที่ในการป้องกัน และหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนของสารเคมีและมลพิษสารอันตรายจากภายนอก
4. หลีกเลี่ยงการปลูกพืชนอกฤดู
5. เลือกใช้พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และมีความต้านทานต่อโรคและแมลง
6. คัดเลือกและพัฒนาพันธุ์พืชที่มีคุณภาพ รสชาติดี และให้ผลผลิตสูง
7. ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด อย่างต่อเนื่องให้สม่ำเสมอ และมีการหมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
8. ควรมีการพัฒนากระบวนการผลิตที่พึ่งพาตนเอง ในเรื่องของอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารภายในฟาร์ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจองค์ความรู้ทางด้านผลการศึกษาที่ตรงหรือใกล้เคียงกับหัวข้อในการวิจัยพบว่า มีเอกสารงานวิจัยดังนี้

พรทิพย์ ประทีปวัฒนานนท์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการผลิตของเกษตรกรผู้เกษตรผสมผสาน โดยศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการยอมรับหรือความสำเร็จในการทำการเกษตรทางเลือก ทำการศึกษาโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบว่าเกษตรกรในจังหวัดพิจิตรที่เข้าร่วม โครงการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตโดยการทำเกษตรผสมผสานแล้วประสบความสำเร็จจะมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ มีที่ดินเป็นของตนเองขนาด 5 - 10 ไร่ มีความต้องการและตั้งใจที่จะปรับปรุงการผลิตของตนเอง มีบ้านพักอาศัยในแปลงเกษตรกรรม ใช้แรงงานของตนเองและครอบครัวแปลงการเกษตรตั้งอยู่ในที่การสัญจรไปมาสะดวก เกษตรกรมีลักษณะที่ดีคือ เป็นคนขยัน กล้าตัดสินใจ และมีมนุษยสัมพันธ์ดี และที่สำคัญคือมีความเชื่อมั่นในเกษตรทางเลือกว่าเป็นเกษตรที่ทำกินโดยไม่ทำให้อดอยาก

วิบูรณ์ วิสารทสกุล (2538 : บทคัดย่อ) กระบวนการยอมรับการทำเกษตรกรรมทางเลือกในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองใหญ่ ผลการศึกษาพบว่าเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเกษตรทางเลือกในชุมชนภาคอีสานเกิดขึ้นจากเงื่อนไขดังนี้

1. เงื่อนไขร่วม คือ เงื่อนไขที่เกิดขึ้นกับทุกๆ คนในพื้นที่ ได้แก่ เงื่อนไขทางนิเวศวิทยา คือน้ำฝนและทรัพยากรดิน เงื่อนไขทางด้านวัฒนธรรม คือ ทศนะต่อธรรมชาติและคุณลักษณะของเกษตรผสมผสาน เงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากร คือ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ขนาดที่ดินและลักษณะของพื้นที่ เงินทุนและแรงงาน ข่าวสารและสื่อ บรรทัดฐานของสังคม ตลาดและผลผลิตเงื่อนไขด้านนโยบายของรัฐ

2. เงื่อนไขเฉพาะคือ เงื่อนไขที่เกิดขึ้นเฉพาะกับคนบางคนหรือบางท้องถิ่น ได้แก่ เงื่อนไขทางด้านวัฒนธรรม คือ ความเชื่อมั่นต่อแนวคิดของตนเอง เงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากร คือ องค์กรท้องถิ่น ผู้นำและองค์กรภายนอก ทั้งนี้การศึกษาไม่ได้สรุปอย่างชัดเจนถึงเงื่อนไขที่สำคัญต่อกระบวนการยอมรับการทำเกษตรทางเลือกในภาคอีสาน เพียงชี้ให้เห็นผลกระทบทางบวกหรือผลลบที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรกรรมทางเลือก

วรรณา ประยุกต์วงษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ในระบบเกษตรกรรมทางเลือกของเกษตรกร : ศึกษาเฉพาะกรณี ในจังหวัดขอนแก่น โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ในการทำเกษตรกรรมทางเลือก คือ รายได้สุทธิต่อการทำการเกษตรทางเลือก ในระดับที่พอเพียงต่อการบริโภคในครอบครัว และความมั่นคงของกระแสรายได้ในอนาคต โดยใช้แบบจำลองโลจิสติกในการวิเคราะห์ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ

ความเป็นได้ของรายได้สุทธิที่มากกว่าพอยังชีพและเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 90% ได้แก่ จำนวนสมาชิก อัตราส่วนร้อยละของจำนวนกิจกรรมที่นำผลพลอยได้มา การสนับสนุนแหล่งเงินทุนของภาครัฐ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความเป็นไปได้สุทธิที่มากกว่าพอยังชีพและเป็นความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สาเหตุที่เป็นลบแทนที่จะเป็นค่าบวกอาจจะเนื่องจากโครงการของภาครัฐเข้ามาสนับสนุน หลังจากเกษตรกรทำเกษตรกรรมทางเลือกเป็นเวลานานหลายปี

สุพรรณพรณ์ ไชยเฉพา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการยอมรับของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการปลูกผักและไม้ดอกของโครงการหลวงอินทนนท์ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการหลวง และศึกษาถึงการยอมรับของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการปลูกผักและไม้ดอกของโครงการหลวงอินทนนท์ พบว่า ประชากรที่ทำการศึกษานับถือศาสนาพุทธและคริสต์ (ร้อยละ 43.80 และ 56.20 ตามลำดับ) เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและเผ่าม้ง (ร้อยละ 69.60 และ 30.40) หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชาย (มากกว่า 9 ใน 10) มีอายุเฉลี่ย 41 ปี ไม่ได้รับการศึกษาถึงร้อยละ 65.20 และส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมอย่างเป็นทางการ (มากกว่า 2 ใน 3) เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 11.29 ไร่/ ครอบครั้ว ส่วนใหญ่มีแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน (มากกว่า 3 ใน 4) มีการติดตามกับจังหวัดและอำเภอเฉลี่ย 42 ครั้ง/ปี และมีการได้รับข่าวสารจากวิทยุโทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ (เฉลี่ย 12 ครั้ง/เดือน เฉลี่ย 7 ครั้ง/เดือน และเฉลี่ย 8 ครั้ง/ปี ตามลำดับ)

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการส่งเสริมการปลูกผักและไม้ดอก คือ ระดับการศึกษาและการได้รับข่าวสารของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร ส่วนตัวแปรที่มีมีความสัมพันธ์คือ อายุของหัวหน้า ครัวเรือนเกษตรกร ขนาดพื้นที่ถือครอง แรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน และการติดต่อกับจังหวัดและอำเภอ การเปรียบเทียบการยอมรับของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการปลูกผักและได้ดอก ระหว่างเกษตรกรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและเผ่าม้ง ด้วยค่า t-test พบว่า เกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งและเกษตรกรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีการยอมรับที่แตกต่างกัน สำหรับเกษตรกรผู้นับถือศาสนาพุทธและคริสต์มีการยอมรับที่ไม่แตกต่างกัน และการมีหรือไม่มีตำแหน่งทางสังคมก็มีการยอมรับที่ไม่แตกต่างกันด้วย

ไพโรจน์ ศรีจันทร์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทน และปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรธรรมชาติ กรณีศึกษาตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยทำการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนการทำเกษตรธรรมชาติและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรธรรมชาติของเกษตรกรระหว่างเกษตรกรใช้และไม่ได้ใช้

วิธีเกษตรธรรมชาติ พบว่า ต้นทุนการผลิตผักคะน้าที่ไม่ได้ใช้วิธีเกษตรธรรมชาติสูงกว่าที่ใช้วิธีเกษตรธรรมชาติ ทั้งนี้เนื่องจากมีต้นทุนการใช้ปัจจัยการผลิตด้านสารเคมี ปุ๋ยเคมีมาก เมื่อพิจารณาถึงรายได้สุทธิต่อไร่พบว่า การผลิตผักคะน้าโดยใช้วิธีเกษตรธรรมชาติมีรายได้สุทธิสูงกว่ากรณีไม่ได้ใช้วิธีเกษตรธรรมชาติไร่ละ 11,021 บาท ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรธรรมชาติโดยใช้แบบจำลองโลจิท (Logit Model) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรธรรมชาติที่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ระดับความรู้ในเรื่องการทำเกษตรธรรมชาติ และการให้ความสำคัญต่อสุขภาพของเกษตรกร

โสภณ ศรีบาง (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 โดยวิธีการผลิตแบบข้าวอินทรีย์และแบบข้าวปลอดสารพิษ ในอำเภอกุฉุขุม จังหวัดยโสธร พบว่า จากการวิเคราะห์สมการการผลิต ซึ่งใช้สมการการผลิตแบบคอป-คักลาสพบว่า สมการการผลิตข้าวอินทรีย์มีการใช้ปัจจัยการผลิต ซึ่งได้แก่ แรงงาน และมูลค่าปุ๋ยธรรมชาติ สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยที่ใช้ในสมการการผลิตข้าวปลอดสารพิษ ได้แก่ แรงงาน มูลค่าปุ๋ยธรรมชาติ และมูลค่าปุ๋ยเคมี สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ ควรเพิ่มการใช้ปัจจัยการผลิตทั้งสองชนิด ส่วนเกษตรกรที่ทำการผลิตข้าวปลอดสารพิษ ควรลดการใช้ปัจจัยแรงงานลง และควรเพิ่มการใช้ปัจจัยมูลค่าปุ๋ยธรรมชาติและมูลค่าปุ๋ยเคมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้กำไรสูงสุด และเมื่อพิจารณาผลตอบแทนต่อขนาดการผลิตพบว่า การผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระยะผลตอบแทนต่อขนาดลดลง ส่วนการผลิตข้าวปลอดสารพิษอยู่ในระยะผลตอบแทนต่อขนาดลดลงเช่นกัน สำหรับการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนพบว่า การผลิตข้าวอินทรีย์มีต้นทุนการผลิตทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 2,432.93 บาท สำหรับการผลิตข้าวปลอดสารพิษมีต้นทุนการผลิตทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 2,145.97 บาท และผลตอบแทนจากการผลิตข้าวอินทรีย์ทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 2,269.92 บาท สำหรับผลตอบแทนจากการผลิตข้าวปลอดสารพิษทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 1,165.01 บาท ซึ่งการผลิตข้าวอินทรีย์และการผลิตข้าวปลอดสารพิษก็ยังคงขาดทุนไร่ละ 163.01 บาท และ 980.96 บาท ตามลำดับ อย่างไรก็ตามถ้าคำนึงถึงผลตอบแทนจากการลงทุนเหนื่อเงินสด การปลูกข้าวทั้ง 2 ชนิดจะมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดเท่ากับ 1,632.36 และ 462.99 บาทต่อไร่ ตามลำดับ

ทินรัตน์ พิทักษ์พงษ์เจริญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการยอมรับการทำเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม

และปัจจัยอื่น ๆ กับการยอมรับการเกษตรแบบผสมผสาน ตลอดจนการศึกษาปัญหา และอุปสรรค ในการทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร พบว่า การยอมรับเกษตรผสมผสานเกี่ยวกับ รูปแบบในการทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 38.90 เกษตรกรยอมรับ ปฏิบัติการเลี้ยงพืชผสมผสานกับการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์และปลูกพืช ด้านเทคนิค วิธีการผสมผสานที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับปฏิบัติ ร้อยละ 83.20 นำเอาวัสดุในแปลงเกษตร มาทำเป็นปุ๋ยและคลุมดิน และร้อยละ 68.40 นำมูลสัตว์ไปสร้างแปลงตอนและนำมาเลี้ยงปลา และระดับการยอมรับเกษตรผสมผสานของเกษตรกร ร้อยละ 47.30 มีการยอมรับปานกลาง และ ร้อยละ 31.50 มีระดับยอมรับมาก

จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับการยอมรับการเกษตรแบบผสมผสานของ เกษตรกรใน อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสบการณ์ศึกษาดูงานทาง การเกษตรผสมผสานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า ถ้าเกษตรกรมีการศึกษาดูงานมาก ก็อาจจะยอมรับการเกษตรแบบผสมผสานเพิ่มมากขึ้น หรืออย่างน้อยถ้ามีการศึกษาดูงาน 1 ครั้ง ก็อาจทำให้เกษตรกรยอมรับการเกษตรแบบผสมผสาน ณ ระดับหนึ่ง

ศิริพร เมืองแก้ว (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับ เทคโนโลยีการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลสันป่าตอง อำเภอแม่แตง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุ ประมาณ 48 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ส่วนใหญ่มีแรงงานทำการเกษตรอินทรีย์เฉลี่ยประมาณ 3 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 8.89 ไร่ โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง มีพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 5.82 ไร่ โดยส่วนใหญ่ จะเป็นพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง มีพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 5.82 ไร่ ใช้เงินทุนตนเอง ในการทำเกษตรอินทรีย์ มีรายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 15,572.92 บาทต่อปี มีประสบการณ์ ในการทำเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 5.23 ปี เข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 3.15 ครั้งต่อปี มีการติดต่อเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 3.06 ครั้งต่อปี และส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ จากวารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร

ผลการศึกษาคำถามรู้ ทักษะการรับรู้และความต้องการและการยอมรับเทคโนโลยี เกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ระดับมาก มีทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยมีทัศนคติในระดับเห็นด้วย ในด้านการเตรียมดินและพื้นที่ปลูกพืช ด้านการจำหน่ายผลผลิต ด้านการแปรรูปผลผลิต มีทัศนคติ ในระดับไม่แน่ใจเกี่ยวกับด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต และด้านการป้องกันโรคและแมลง ในส่วนของการรับรู้ความต้องการของตลาดเกษตรอินทรีย์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ความต้องการของตลาด

เกษตรกรอินทรีย์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตระบบ เกษตรอินทรีย์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการยอมรับโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการยอมรับในระดับมาก ในด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต ด้านการแปรรูปผลผลิต ด้านการจำหน่ายผลผลิต ด้านการเตรียมดิน และพื้นที่ปลูกพืช ด้านการปลูกและด้านการป้องกันโรคและแมลง

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ของ เกษตรกร พบว่า การรับรู้และความต้องการของตลาดเกษตรอินทรีย์ของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ขนาดพื้นที่ถือครอง แหล่งเงินทุน ในการทำเกษตรอินทรีย์ รายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ ประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์ ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ การติดต่อเจ้าหน้าที่ ความรู้เกี่ยวกับการทำ เกษตรอินทรีย์ และทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของผู้ให้ข้อมูลไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติกับระดับการยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับด้านการวางแผนปลูก ด้านการป้องกันและกำจัดแมลง ด้านการดูแลรักษา และด้านการคัดเลือกพันธุ์ที่ใช้ปลูก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยในที่นี้จะใช้การวิจัยเชิงบูรณาการระหว่าง วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ คือ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation Observes) ดังนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดวิธีการดำเนินงานวิจัยใน 2 หัวข้อหลัก คือ

1. การวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้
 - 2.1 การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ
 - 2.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
 - 2.3 การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ
 - 2.4 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงสำรวจ

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 การกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 867 คน
 - 1.2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จะใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane. 1973 : 1088) คำนวณขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

n = ขนาดตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม (Sampling error)

ความคลาดเคลื่อนมากที่สุดที่ยอมรับได้ = + 5%

ความเชื่อมั่นในการสุ่มน้อยที่สุดที่ยอมรับได้ คือ ความเชื่อมั่นในการสุ่ม 95 %
เพราะฉะนั้นขนาดตัวอย่าง = 274 คน

ส่วนเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sample Technique) จะใช้การสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Sampling) คือ ขั้นแรกจะใช้การสุ่มแบบสัดส่วน และขั้นที่สองจะใช้การสุ่มเชิงระบบ (Systematic Sampling)

ในการสุ่มแบบสัดส่วนจะพิจารณาสัดส่วนของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคบบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยได้ผลการสุ่มเป็นดังนี้

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคบบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

หมู่ที่	ประชากร	ตัวอย่าง
หมู่ 1	78	25
หมู่ 2	131	41
หมู่ 3	56	17
หมู่ 4	89	28
หมู่ 5	146	46
หมู่ 6	100	32
หมู่ 7	57	18
หมู่ 8	119	38
หมู่ 9	64	20
หมู่ 10	27	9
รวม	867	274

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองจันทบุรี. 2554 : ไม่ปรากฏเลขหน้า

สรุปการสุ่มเชิงระบบจะสุ่มโดยใช้บัญชีรายชื่อเกษตรกรรายย่อยในหมู่บ้านต่าง ๆ มาหาช่วงเท่า

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.1.2 สังเคราะห์ข้อมูล และดำเนินการสร้างข้อคำถาม โดยการรวบรวม คำสำคัญของแนวคิดที่ศึกษามาเขียนเป็นคำนิยามศัพท์ แล้วจึงสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับ คำนิยามศัพท์ การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ที่จำเป็นให้ครอบคลุมกับสิ่งที่ต้องการประเมิน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของการเกษตรอินทรีย์ ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์ ความซับซ้อนของการทำเกษตรอินทรีย์ ความสามารถทดลองได้

2.2 องค์ประกอบของเครื่องมือวิจัย

องค์ประกอบของเครื่องมือวิจัยประกอบด้วยเนื้อหาสรุป ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ซึ่งจะถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ต่อปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งกำหนดเป็น 3 ด้าน ดังนี้ แนวคิดเกษตรอินทรีย์ สิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ รูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 107)

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งกำหนดเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของการเกษตรอินทรีย์ ความเข้ากันได้ของเกษตรกรอินทรีย์ ความซับซ้อนของการทำเกษตรอินทรีย์ ความสามารถทดลองได้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 107)

แต่ละข้อเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) จัดลำดับเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดความหมายของค่าคะแนนของช่วงน้ำหนัก ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วย
4	หมายถึง	ค่อนข้างเห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย

การแปลความหมายของคะแนนสถานภาพส่วนบุคคลและระดับความคิดเห็นการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยการนำคะแนนของผู้ตอบแต่ละคนมารวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์การแปลผลของเบสท์ (Best. 1981 : 184) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2.3 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.3.1 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเนื้อหา สำนวนภาษา และความเหมาะสม แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำเพิ่มเติม

2.3.2 นำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ขอคำแนะนำและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ดังภาคผนวก ก)

พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาและความครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา เมื่อรับเครื่องมือกลับคืนจากผู้เชี่ยวชาญ นำข้อแก้ไข

มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2.3.3 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปเก็บข้อมูล (Try - Out) จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 99) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 0.90

2.3.4 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคบบาง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2555 - มกราคม 2556

3.3 หลังจากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการคัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ และนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ตัวแปรส่วนบุคคลจะใช้ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคบบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ต่อปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ใช้วิธีคำนวณโดยหาค่าความถี่ และร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์ตัวแปรต้นหรือตัวแปรตามจะใช้ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อย ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคบบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ใน 4 ด้านคือ ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของการเกษตรอินทรีย์ ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์ ความซับซ้อนของการทำเกษตรอินทรีย์ ความสามารถทดลองได้ ด้วยการคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของทุกคำถามในแต่ละด้าน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของคะแนน ดังนี้ (Best. 1981 : 184)

- ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ขอมรับมาก
 ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ขอมรับค่อนข้างมาก
 ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ขอมรับปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ขอมรับค่อนข้างน้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ขอมรับน้อย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัย มีดังนี้

5.1 สถิติพื้นฐาน

- 5.1.1 ค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X})
 5.1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- 5.2.1 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพในที่นี้จะใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์ โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-Informants) ดังนี้

- 1.1 นายจาย วิสารวุฒิ กำนันตำบลคมบาง
 1.2 อาจารย์ประดิษฐ์ แก้วทรัพย์ เกษตรกรผู้ใช้เกษตรอินทรีย์

2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในที่นี้หมายถึง วิธีการวิจัยที่เรียกกันในปัจจุบันว่า ประชาพิชญ กล่าวคือ เป็นการวิจัยโดยบุคคลที่เป็นเจ้าของเรื่องนั้นโดยตรง (เสรี พงศ์พิศ. ออนไลน์. 2548)

ในภาคนี้พจนันี่เป็นการวิจัยที่เกิดจากประสบการณ์จากการสังเกต ที่ได้จากการทำเกษตรในตำบลคมบางของผู้วิจัยมากกว่า 40 ปี ผู้วิจัยเป็นผู้ทำสวนผลไม้โดยตรง และในปัจจุบันได้ใช้กระบวนการของเกษตรอินทรีย์เป็นขั้นตอนให้เห็น เริ่มตั้งแต่การเตรียมดินในการเพาะปลูก โดยใช้ดินผสมปุ๋ยอินทรีย์ เมื่อปลูกพันธุ์ไม้ไปแล้ว ต้องมีการบำรุงก็จะใช้ปุ๋ยอินทรีย์อีกเช่นกัน หากมีโรคหรือแมลงมารบกวนก็จะใช้ น้ำหมัก หรือน้ำส้มควันไม้ กำจัดศัตรูพืช ถ้าเอาไม่อยู่

ก็อาจจะใช้สารเคมีบ้าง สลับกันไป แต่ยังเน้นกระบวนการเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก เพื่อให้คนยอมรับว่าเกษตรอินทรีย์สามารถใช้ร่วมกับเกษตรเคมีที่เคยใช้มาก่อนได้ เป็นการทำสวนเกษตรแบบผสมผสาน โดยเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้หรือประสบการณ์จากการศึกษาดูงานมาปรับปรุงลงใช้ดู ถ้าได้ผลดีก็ทำต่อไปหากไม่ได้ผลก็พัก ซึ่งจะไม่มีผลเสียหรือผลกระทบเลย

3. การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

การตรวจสอบข้อมูลในที่นี้ จะใช้รูปแบบการตรวจสอบการสัมภาษณ์ โดยใช้ผู้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนต่างกัน คือ ผู้สัมภาษณ์ที่ทำเกษตรอินทรีย์ ผู้สัมภาษณ์ที่ทำเกษตรเคมี รวมถึงผู้สัมภาษณ์ที่ทำผสมระหว่างเกษตรอินทรีย์ และเกษตรเคมี

4. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อเพิ่มเติมคำอธิบายตารางจากการสำรวจให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง การยอมรับเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในฐานะที่เป็นวิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- \bar{X} แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
SD. แทน ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพบริบทของชุมชนคมบาง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ รายได้ต่อปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ในการทำเกษตร

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการยอมรับเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อย ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 19 ข้อ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อย ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 16 ข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สภาพบริบทของชุมชนคมบาง

ประวัติความเป็นมาของคมบาง แต่เดิมนั้นในตำบลจะมีหมู่บ้านหนึ่งขึ้นเป็นจำนวนมาก เรียกว่า “หมู่บ้านคมบาง” ซึ่งหมู่บ้านเป็นพืชล้มลุกจำพวกกก มีเหง้าใต้ดิน ลำต้นเป็นสามเหลี่ยม สูง 60 - 150 ซม. ใบเป็นใบเดี่ยว แตกจากโคนกอด ตรงกลางเป็นร่อง รูปขอบขนานแคบ ขาวเรียว ขอบใบคมจักเป็นซี่ละเอียด ดอกสีเขียวอ่อนออกเป็นช่อ มีแขนงมาก ผลสีแดงเข้ม ทรงกลม ปลายยอดแหลม เรียงแน่นบนแกนช่อดอก ขึ้นปกคลุมกระจายทั่วไปโดยรอบพื้นที่ของตำบล จึงเป็นที่มาของชื่อตำบลคมบาง

ตำบลคมบาง เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอเมืองจันทบุรี ประกอบไปด้วย 10 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ 1 บ้านแฉะ, หมู่ 2 บ้านคมบาง, หมู่ 3 บ้านคมบาง, หมู่ที่ 4 บ้านดอน, หมู่ที่ 5 บ้านคมบางล่าง, หมู่ที่ 6 บ้านหนองซอน, หมู่ที่ 7 บ้านหนองซอน, หมู่ที่ 8 บ้านเขาน้อย, หมู่ที่ 9 บ้านแฉะคลอง, หมู่ที่ 10 บ้านแฉะคลอง

จากสภาพความเป็นจริงก็น่าจะทำให้มองเห็นชีวิต ความคิดความเป็นอยู่ของผู้คน อีกกลุ่มหนึ่งที่เหนื่อยยากเพื่อการผลิตอาหารแทนผู้อื่น เป็นอีกหนึ่งกระดุกสันหลังที่หลายคนมองข้าม และต้องเผชิญกับสภาพความเสี่ยงทางสุขภาพที่ต้องจัดการกับมันท่ามกลางสารเคมีที่อยู่ในหน้าที่การทำงาน โดยแบ่งการอธิบายเป็น

1. บริบทพื้นที่

พื้นที่ทางกายภาพ วัฒนธรรมการทำสวนผลไม้ของชาวสวน

1.1 พื้นที่ทางกายภาพของชาวสวนผลไม้ในตำบลคมบาง

ตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นตำบลที่อยู่ใกล้ตัวเมืองจังหวัดจันทบุรี ด้วยสภาพพื้นที่ที่อำนวยให้อาชีพส่วนใหญ่ของคนตำบลคมบางแต่เดิม ล้วนเป็นอาชีพจากการพึ่งพิงทรัพยากร เช่น การเพาะปลูก ประมง การเก็บของป่า ทำสวนผลไม้ ซึ่งไม่ใช่เพียงการตัดวงนำมาใช้ แต่ยังแฝงความภูมิใจในพื้นที่ของตนที่นำพาความอุดมสมบูรณ์มาให้ด้วย

ปัจจุบันตำบลคมบางจะขึ้นชื่อเรื่องการผลิตผลไม้ พื้นที่ทางการเกษตรที่เป็นสวนผลไม้ของชาวสวนผลไม้ในตำบลคมบางนั้นมีความเฉพาะตัวของพื้นที่ซึ่งแตกต่างกันออกไปจากชาวสวนในภาคอื่นเพราะมีความชื้นที่พอเหมาะและมีดินที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้จะเป็นจังหวัดที่มีพื้นดินเป็นดินดำ (ดินสีแดงเข้ม) เหมาะแก่การเพาะปลูกโดยคนรุ่นก่อน กล่าวว่าเป็นดินภูเขาไฟแล้ว ยังมีพื้นที่ติดทะเลทำให้มีภูมิอากาศร้อนชื้นตลอดทั้งปี ในอดีตรูปแบบการเกษตร ซึ่งเป็นพื้นฐาน

ของการเพาะปลูกที่ไม่ใช่เพื่อการค้า แต่เพื่อการบริโภคจึงเน้นการปลูกไม้ผลที่ขึ้นง่าย อย่างไรก็ตาม ไร่ที่พบเหล่านี้กว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ล้วนเป็นสวนผลไม้ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษผู้ปลูกหลาน

พื้นที่ศึกษาเป็นตำบลที่ห่างจากตัวตลาดของอำเภอเมืองไม่มากนัก ประมาณ 8 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากแห่งหนึ่งในจังหวัดจันทบุรี เพราะอยู่ใกล้เชิงเขาสระบาป (ยอดเขาหนึ่งของเทือกเขาบรรทัด) จึงมีทั้งพื้นที่ดินที่สมบูรณ์ และน้ำดี ในอดีตสามารถใช้น้ำที่ไหลมาจากภูเขาในการทำการเกษตรด้วย ไม้ผลของที่นี่จึงมีความสูงมากกว่าที่อื่น เพราะปลูกมานาน ลำต้นผลไม้มีความสมบูรณ์

1.2 ความผูกพันต่อพื้นที่ในฐานะแผ่นดินของบรรพบุรุษ

เดิมทีตามคำบอกเล่าของผู้ใหญ่ในพื้นที่ก่อนหน้านี้ราวสองชั่วอายุคน พื้นที่ทางการเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ไม่ใช่พื้นที่สวนผลไม้ ประเภทผลไม้ฤดูร้อนที่จัดแบ่งอย่างเป็นระบบตามการจัดรูปแบบการผลิตแบบเกษตรเชิงเดี่ยว แต่ประกอบด้วย นาข้าว และสวนป่า คือ สวนที่มีพืชผลตามธรรมชาติขึ้นอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นกล้วยป่า พริกไทย เร่วหอม พืชสมุนไพรต่างๆ กล้วยไม้ป่า ไม้ตะเคียน ไม้แดง เป็นต้น และการจับจองที่ดินทางธรรมชาติเหล่านี้เป็นไปแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย คือ เลือกจับจองพื้นที่กันเองในหมู่บ้าน ก่อนการจัดสรรที่ดินโดยรัฐจะเกิดขึ้น และวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนที่เข้าไปในสมัยก่อนก็พึ่งพิงธรรมชาติอย่างเต็มรูปแบบ ใช้พื้นที่ของตนปลูกพืช และประกอบอาหารจากพืชผักผลไม้ที่มีในพื้นที่ มีการแลกเปลี่ยนกันในชุมชนทั้งอาหารและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำงานเกษตรต่างๆ ที่เกินกำลังของคนในครอบครัว เช่น การทำนาในขั้นตอนการดำนา และการเก็บเกี่ยวที่จะมีการเวียนกันช่วย “ลงแขก” โดยคนในหมู่บ้านผลัดกันไปช่วยลงนาของแต่ละบ้านตามลำดับก่อนหลังของเวลาที่ข้าวจะสุก เพราะนาข้าวแต่ละแห่งนั้นจะมีระยะเวลาใกล้สุดไม่พร้อมกันโดยช่วยกันลงแขกเกี่ยวข้าว และช่วยกันนวดข้าวตอนเย็นจนถึงเช้าของอีกวัน พร้อมกับร้องรำทำเพลงเป็นการสร้างความบันเทิงในช่วงเวลาทำงานไปด้วย และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้กับคนทุกรุ่น ตั้งแต่ผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน คนวัยทำงาน จนกระทั่งถึงเด็กๆ ลูกหลาน ก็ได้มีส่วนร่วมในงานชุมชนที่เป็นกิจกรรมทางการเกษตรเหล่านี้และเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ในช่วงรุ่นพ่อแม่ในปัจจุบันที่มีอายุระหว่าง 40 - 60 ปี ซึ่งเป็นวัยของกรณีศึกษาส่วนใหญ่ที่สัมภาษณ์ ต่อมาราว พ.ศ. 2504 การเกษตรเชิงเดี่ยวก็เริ่มเกิดขึ้นในประเทศไทย โดยการส่งเสริมอย่างจริงจังจากภาครัฐ การเกษตรเชิงเดี่ยว หมายถึง การทำการเกษตรเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง คือเลือกปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ ประเภทเดียว หรือ ชนิดเดียว ซึ่งแตกต่างจากการเกษตรผสมผสาน คือ การเกษตรที่มีการทำการเกษตรหลายๆ อย่างอยู่ด้วยกัน เช่น การเลี้ยงไก่ ควบคู่ไปกับการปลูกข้าว ผลไม้ และ การเลี้ยงปลา เป็นต้น และการเกษตรเชิงเดี่ยวนั้น

หากมีโรคหรือแมลง เข้าทำลายก็จะทำให้เกิดความสูญเสียไปทั้งหมด (ประดิษฐ์ แก้วทรัพย์. สัมภาษณ์. 2556)

การเข้ามาของเกษตรกรเชิงเดี่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงต่อรูปแบบการเกษตรของเกษตรกรทั่วประเทศ สำหรับในจังหวัดจันทบุรีที่มีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศใกล้เคียงกับภาคใต้ คือ เป็นเขตร้อนชื้น ดินดีและมีปริมาณน้ำฝนมาก ทำให้ได้รับการส่งเสริมโดยรัฐให้ปลูกไม้ผลเขตร้อน ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด และลองกอง กลายเป็นผลผลิตหลักทางการเกษตรของภาคตะวันออก เกษตรกร หรือชาวบ้านผู้ปลูกพืชเพื่อการเลี้ยงชีพ และรับพื้นที่ทางการเกษตรสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางการเกษตรของตนเป็นพื้นที่ปลูกผลไม้เพื่อสร้างรายได้จากการขายผลผลิตเข้าสู่ตลาด นำมาสู่การใช้สารเคมีเพื่อควบคุมผลผลิตและใช้สารเคมีเพื่อปรับผลผลิตให้พร้อมกับการแข่งขัน อย่างไรก็ตามวิถีวัฒนธรรมความผูกพันต่อพื้นที่และแนวทางการทำงานเกษตรของบรรพบุรุษ ยังคงอยู่ในจิตใจชาวสวนผลไม้จังหวัดจันทบุรี เพราะสวนผลไม้ที่ถูกแปรสภาพมานั้นล้วนเป็นพื้นที่ทำมาหากินมาช้านานของปู่ ย่า ตา ยาย ดังนั้นคำบอกเล่าของกรณีศึกษานั้นพบว่า หากมีการขายพื้นที่ หรือ ที่ดินเกิดขึ้นในครอบครัวใดนั้นมักเกิดจากความคิดของลูกเขย หรือ ลูกสะใภ้ ที่แต่งงานเข้ามา และมามีส่วนในการจัดการพื้นที่ในภายหลัง โดยไม่ได้เห็นความเป็นมาเป็นไปของพื้นที่ หรือ ไม่เห็นความยากลำบากในการจัดการพื้นที่ของบรรพบุรุษในสมัยก่อน ทำให้ไม่มีความผูกพันกับชุมชนมาตั้งแต่แรก ประกอบกับการทำเกษตรเชิงเดี่ยวทำให้เกิดการแข่งขันกันเองในหมู่ชาวสวนผลไม้ และมีปัญหาาราคาผลผลิตตกต่ำเป็นแรงผลักดัน แต่สำหรับเจ้าของสวนที่เป็นลูกหลานของคนในพื้นที่โดยตรงจะพยายามไม่ให้มีการขายสวน แต่จะเก็บสวนไว้เป็นที่ดินมรดกให้ลูกหลานต่อไป

1.3 รูปแบบการทำงานของชาวสวนผลไม้

ชุดทำงานของชาวสวนผลไม้ ปกติเวลาเข้าสวนชาวสวนทั้งหลายจะมีชุดที่มีรูปแบบคล้ายๆ กัน คือ “เสื้อเชิ้ตแขนยาว-กางเกงขายาวสีเข้ม” และ “รองเท้าบูตสีดำ” หรือมีสีอื่นบ้างตามชอบ และ “หมวกปีกกว้าง” เพราะเป็นลักษณะของชุดที่ทำงานได้สะดวกเนื่องจากงานสวนจะต้องอยู่กับแดด และมีรูปแบบการทำงานที่เปียกสลับแห้ง คือ มีการรดน้ำ ปล่อยน้ำที่เรียกว่า “ให้น้ำของ” หรือ ทำงานกลางแดดจนตัวแห้ง สลับกันไปมา ดังนั้นเมื่อชาวสวนออกจากบ้านเพื่อที่จะไปสวน คนในพื้นที่ก็จะทราบได้ในทันทีว่ากำลังจะออกไปทำงานด้วยชุดที่เปรียบเสมือน “ชุดยูนิฟอร์ม” ซึ่งตรงกับลักษณะการแต่งกายที่ควรจะเป็นในรูปแบบของชุดที่เกษตรกรควรสวมใส่เมื่อทำการฉีดพ่นสารเคมี แต่การสวม “ถุงมือ” นั้น ไม่ได้ใส่ทุกคน บางคนไปใส่ที่สวนหรือใส่เฉพาะการทำงานที่มีการสัมผัสสารเคมี หรือ บางคนในขณะที่ผสมสารเคมีใส่ถุงผสมจะใช้กิ่งไม้ยาวในการกวนผสมสารเคมีแต่ไม่ใส่ถุงมือ ส่วนอุปกรณ์ที่กรณีศึกษาให้ความสำคัญ คือ

“หน้ากากฟองน้ำ” เพราะทุกคนสวมใส่ โดยเชื่อว่าป้องกันกลิ่นเหม็นและละอองสารเคมีได้ ไม่ให้เข้าจมูก โดยบางบ้านหรือบางสวนเลือกใส่ “หมวกกันน็อก” ที่ใช้ในการจับขี่มอเตอร์ไซด์ เป็นอีกหนึ่งอุปกรณ์ป้องกันละอองสารเคมีไม่ให้สัมผัสศีรษะและใบหน้าขณะฉีดพ่น แต่มักจะหยุดการพ่นเป็นระยะๆ คือ พักดีกว่าคนที่ใส่หน้ากากฟองน้ำ เพราะกรณีศึกษากล่าวว่ามันทำให้ร้อนหัว

2. บริบทที่เกี่ยวข้องกับคน

บริบทที่เกี่ยวข้องกับคน แบ่งเป็น

2.1 กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านกับ การทำงานด้านการเกษตรที่ส่งผลต่อชาวสวนผลไม้โดยตรง

การจัดกลุ่มทางการเกษตรในหมู่บ้านนั้นส่วนใหญ่จะเกิดจากผู้นำหมู่บ้าน คือ กลุ่มผู้ใหญ่บ้านและกำนัน โดยมักเป็นกลุ่มอำนาจเก่าของพื้นที่ ทำให้รูปแบบการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เป็นไปเพื่อประโยชน์ของกลุ่มพวกพ้อง มากกว่าที่จะมีการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์จากโครงการไปสู่ลูกบ้านอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามในการศึกษาและสัมภาษณ์ในครั้งนี้ พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วเงินกองทุนหมู่บ้านหรือเงินที่เป็นงบจัดสรรจากรัฐบาลจะมาถึงมือเกษตรกรหรือกรณีศึกษามากที่สุดก็มาจาก โครงการเงินกองทุน SML หรือโครงการจัดการเพื่อความเจริญของหมู่บ้าน โดยการจัดสรรเงินเป็นไปตามความต้องการของหมู่บ้านซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องเหมือนกันในแต่ละหมู่บ้าน สำหรับในหมู่บ้านต่างๆ ในจังหวัดจันทบุรีซึ่งเป็นเมืองผลไม้ นั้น โดยมากแล้วจัดเป็นการซื้อปุ๋ย และยาฆ่าแมลงมาไว้ที่กองกลางของหมู่บ้าน และแต่ละปีจะมีการเรียกประชุมลูกบ้าน ประมาณ 1 - 3 ครั้ง เพื่อแบ่งวัตถุดิบหลักสองอย่างนี้ไว้ในรูปของสินค้าเงินเชื่อ ให้ลูกบ้านในแต่ละสวนหรือแต่ละบ้านนำไปใช้กัน โดยส่วนใหญ่ จะได้ปุ๋ย กับยาฆ่าแมลงและสารเคมีทางการเกษตรต่อปี ซึ่งจำนวนนี้แน่นอนว่าไม่พอสำหรับการผลิตในสวน และชาวสวนผลไม้ต้องไปแสวงหาจากแหล่งอื่นคือ ร้านเคมีเกษตรทั้งหลายในจังหวัด

2.2 ร้านขายสารเคมีทางการเกษตร แหล่งวัตถุดิบเงินเชื่อ และความรู้ด้านเคมีเกษตร

ร้านขายสารเคมีทางการเกษตรมีความสำคัญในการทำเกษตรของชาวสวนผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี คือ ร้านขายสารเคมีทางการเกษตร หรือ ในพื้นที่เรียกว่า “ร้านขายปุ๋ยขายยา (ยาฆ่าแมลง)” เพราะสำหรับเกษตรกรที่ทำสวนผลไม้ในระบบเกษตรเชิงเดี่ยวมานานนั้น สารเคมีทางการเกษตรหรือปุ๋ยและยาฆ่าแมลงนั้นเป็นอุปกรณ์การผลิตที่สำคัญในการสร้างมาตรฐานให้กับผลผลิตเพื่อเข้าสู่การแข่งขันของระบบตลาด และมีอิทธิพลในการสร้างความรู้ความเข้าใจทั้งต่อการใช้สารเคมี และ ความเข้าใจในอันตรายเกี่ยวกับสารเคมี รวมทั้งสามารถสร้างความผูกพันโดยการให้เชื่อสินค้าไปใช้ก่อน กับการสมนาคุณที่ทำให้ชาวสวนหลายรายกลายเป็นลูกค้าประจำได้ในจังหวัดจันทบุรีเมืองผลไม้ซึ่งมีสวนผลไม้อยู่ทั่วทั้งจังหวัดนั้น จะสามารถพบเห็นร้านขายสารเคมี

ทางการเกษตรที่กระจายสาขาอยู่ทั่วทุกอำเภอของจังหวัดด้วย โดยเฉพาะถนนเส้นที่มีสวนผลไม้หนาแน่น กับร้านขายเคมีเกษตรทั้งเล็กและใหญ่ ด้วยขายสารเคมีทางการเกษตรเหล่านี้มายาวนาน และสามารถผูกขาดการเป็นตัวแทนจำหน่ายสารเคมีจากบริษัทใหญ่ของต่างประเทศด้วย และที่สำคัญได้แรงสนับสนุนอย่างดีจากรูปแบบเกษตรเชิงเดี่ยวที่มีมายาวนานกว่า 50 ปีของชาวสวนผลไม้ในจังหวัดทำให้ธุรกิจการขายสารเคมีในจังหวัดจันทบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสวนผลไม้มาก เจริญรุ่งเรืองตามไปด้วยเพราะเกษตรเชิงเดี่ยวนั้น มีสารเคมีทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตชาวสวนผลไม้ไม่เพียงคุ้นเคยกับการใช้สารเคมีในการทำงานเกษตร แม้แต่ต้นผลไม้ก็คุ้นเคยกับการถูกระดุนให้ออกลูกด้วยปุ๋ย ฮอร์โมน และคุ้นเคยกับการควบคุมแมลงและวัชพืชด้วยกลุ่มยาฆ่าแมลงและยาฆ่าหญ้า ประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งของจังหวัดจากทุกอำเภอ จึงเป็นกลุ่มลูกค้าของร้านขายสารเคมีทางการเกษตรเหล่านี้ทั้งขาประจำและขาจร

นอกจากการขายสารเคมีทางการเกษตรอย่างเป็นล่ำเป็นสันแล้ว ร้านเคมีเกษตรก็ยังมีบริการสำรองทางเลือกให้กับตนเองโดยมีผลิตภัณฑ์จำพวกชีวภาพไว้จำหน่ายด้วย “ที่นี่ก็มีชีวภาพขาย “บาซิลลัสทูเอนซิส” เป็นตัวชีวภาพที่ร้านขายอยู่ เมื่อบางคนอยากได้ ใช้ผสม ๆ กันเพราะชีวภาพอย่างเดียวมันเอาไม่อยู่หรอก แล้วระยะเวลาที่ยามันจะหมดก็มี ชาวสวนเขาจะฉีดทิ้งไว้หนึ่งเดือนก่อนขายอยู่แล้ว จริงๆ แล้วยามันหมดฤทธิ์ภายใน 15 วัน ด้วยซ้ำ ไม่มีผลต่อการขายนะ เพราะเราก็มีให้เขาทั้งสองอย่าง มีเหมือนกันลูกค้าที่เปลี่ยนไปทำชีวภาพแล้วก็กลับมา เพราะมันออกแต่ใบชีวภาพมันจะมีใบโตรเจนเยอะ ทำให้ใบออกมาก มันจะไปเลี้ยงลำต้นมากกว่าต้นมันจะสมบูรณ์ แต่ดอกไม่ออก” และทราบสภาพชีวิตของชาวสวนผลไม้ผู้เป็นลูกค้าดี ทั้งในเรื่องชีวิตครอบครัว

การจัดการสุขภาพบางส่วน “ส่วนใหญ่ชาวสวนเขาจะทำกับข้าวกินกันเอง ไม่กินข้าวนอกบ้าน ลูก ๆ ก็ส่งเรียนในเมือง ใครไม่เรียนก็มาทำสวนต่อจากพ่อแม่ พุดจากก็พุดกันง่าย ๆ ภาษาชาวบ้าน ส่วนใหญ่เป็นหนี้กันเยอะ (ชาวสวน) ใครไม่มีหนี้ก็หายาก หนี้แบงค์เยอะ รองมาก็หนี้เรานี้แหละ รายย่อยก็ 60,000 - 100,000 บาท บางคนเครียดมีกินยาฆ่าตัวตายก็มีกินกรั่มมือโกชนล้างออกไม่ได้ หรืออ้วก ออกมาก็ไม่ได้เพราะจะใหม่ (อวัยวะที่สารเคมีผ่าน) ต้องกินดินให้มันไปดูดพิษ แลเนตนี่แค่ใช้ธรรมดาก็มีคนแพ้เยอะมากอยู่ (ในหมู่ชาวสวนเอง) หรือ พวกสมุนไพรแก้พิษที่เขากินกันก็มี กิน “ว่านรางจืดล้างพิษ”

เทคนิคการขายอย่างหนึ่งที่สำคัญมากสำหรับลูกค้าผู้เป็นชาวสวนผลไม้ที่ไม่ได้มีรายได้มากตลอดทั้งปีคือ การผ่อนผันการชำระหนี้ที่จะให้จ่ายในช่วง 8 - 10 เดือนหลังนำสินค้าสารเคมีและปุ๋ยไปใช้ก่อน โดยร้านเคมีเกษตรเหล่านี้จะทราบปริมาณการใช้สารเคมีจากพื้นที่ทางการเกษตรของแต่ละสวน หรือแต่ละครอบครัวและรายได้คร่าวๆ ของชาวสวนผลไม้อยู่แล้ว

“ส่วนใหญ่จะเป็นปีที่ซื้อกันมาก ปีหนึ่งจะหมดค่าปุ๋ยมากกว่า ค่าขนน้อย ถ้าเป็นสวน 10 ไร่ น่าจะตกอยู่ที่ประมาณ ปุ๋ย 60,000 บาท ยาประมาณ 40,000 บาท ต่อปี ปล่อยเชื้อเราปล่อยไม่ไหวทั้งปี ที่ร้านจะปล่อยแค่ 8 เดือน (ต.ค. - พ.ค.) แต่ขนาดปล่อยอย่างนี้ก็ยังหนี้สูญไปประมาณ 2 ล้านแล้วตั้งแต่ขายมา 10 กว่าปี เราปล่อยทั้งหมดตลอดปีไม่ได้เพราะต้องมีสำรองไว้จ่ายบริษัทด้วย เพราะเราก็เชื่อมมาจากบริษัทเหมือนกัน แต่ปุ๋ยเราจะไม่ให้ซื้อเชื่อ ขายเงินสดเท่านั้นเพราะเราซื้อเงินสดมาเหมือนกัน และเพราะชาวสวนจะจ่ายเงินได้แค่ปีละครั้ง ถ้าเราสำรองจ่ายตลอดปีเขาจะไม่มีเงินมาคืนเรา ที่ร้านจะจดไว้หมด ข้อมูลลูกค้ามีละเอียด”

และด้วยเพราะความละเอียดของข้อมูลที่มีนี้ทำให้ร้านขายยา หรือ ร้านขายสารเคมีทางการเกษตรเหล่านี้ เป็นที่นิยมมากในจังหวัด เนื่องจากเมื่อมีข้อมูลที่ละเอียดของลูกค้าก็จะทำให้จดจำลูกค้าได้ดีตั้งแต่ หน้าตา ชื่อ ประวัติส่วนตัว ครอบครัว ฐานะ ชนิด ยี่ห้อของสารเคมีทางการเกษตรที่ใช้บ่อย ที่อยู่ มีสวนอยู่ที่ไหนบ้าง และสามารถเพิ่มเข้าไปเป็นส่วนประกอบของเทคนิคการขายที่สำคัญคือ การเอาใจลูกค้า

“เราขายดีเพราะเรารู้จักลูกค้า อย่างเขาเคยซื้อแล้วเดินเข้ามาอีกเนีย เราจำหน่ายได้เราก็จะเรียกชื่อเขาเลย เขาก็จะประทับใจ แล้วก็ของเรามีคุณภาพ เราถนัดขายพืชสวน (สารเคมีทางการเกษตรที่เกี่ยวกับสวนผลไม้) แนะนำถูกตามอาการ ไม่มีผิด ถ้าเครดิตลูกค้าดีเราก็ให้เขาเชื่อคนมาขอผ่อนผันก็มีมาก เราก็คุยด้วย เราอาศัยการรอมชอม เราก็อยู่ได้ ถึงจะมีหนี้สูญเยอะเหมือนกันอย่างที่บอก แล้วอย่างแก็นี้ก็แจกทุกปี เราทำเอง แม่(ผู้ก่อตั้งร้านรุ่นแรก) จะทำเองทำหน้าที่แก็เองเป็นมะเขือเทศแช่อิ่ม หน้าแก็ต่างๆ เราทำเองได้เราก็จะทำแจกลูกค้า ช่วงปีใหม่เดือนธันวาคมนี้จะทำวันอาทิตย์ทุกอาทิตย์ทั้งวัน วันหนึ่ง 180 ก้อนส่งให้ด้วยถึงบ้านลูกค้าเลย ให้ทันทุกบ้านก่อนหมดช่วงปีใหม่”

นอกจากจะสามารถเรียกชื่อลูกค้าได้อย่างถูกต้องในครั้งที่สองที่ลูกค้า หรือ ชาวสวนผลไม้มาซื้อสารเคมีที่ร้านแล้ว ทุกช่วงปีใหม่ยังมีการสมนาคุณลูกค้าโดยการทำแก็แจกบ้านละ 2 ปอนด์ 2 - 3 ชิ้น ต่อปี รวมในเทศกาลอื่นด้วย รวมตลอดทั้งปีก็ 1,000 กว่าชิ้นสำหรับลูกค้าประจำ

นอกจากนี้งานสำคัญๆ ต่างๆ ของครอบครัวลูกค้า ทางร้านก็จะส่งของขวัญให้ หรือ ไปร่วมงานด้วยเช่น งานแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ รวมไปถึงขั้นตอนแรกในการขาย คือ การพูดคุยและแนะนำสินค้าที่ต้องแสดงความเป็นกันเอง มีอัธยาศัยดีด้วย นอกจากนี้การกำหนดราคาขายก็เป็นไปตามประเภทของลูกค้า

“การคิดราคาขายสินค้าให้กับชาวสวนลูกค้าประจำจะคิดพิเศษ คือ คิดในราคาส่ง ซึ่งถูกกว่าลูกค้าทั่วไปหรือขาจร แต่สำหรับลูกค้าที่ซื้อเชื่อก็จะคิดราคาปลีก แต่บางคนก็ให้เครดิต

คือเป็นลูกค้าประจำแต่ขอซื้อเงินเชื่อในบางปีที่ยาผลผลิตได้ไม่ดีก็จะจ่ายของให้ก่อนแต่คิดราคาส่งหรือลูกค้าบางคนเรามีประวัติอยู่บ้าง (ประวัติการจ่ายเงินไม่ค่อยดี) ถึงจะขอเชื่อก็ไม่ให้ หรือบางครั้งลูกค้าซื้อสดแล้วซื้ออีก และดูท่าทางจะเป็นลูกค้าประจำได้ เราก็จะขายราคาส่งให้ ส่วนใหญ่ลูกค้าเก่าเราก็คิดราคาเดิมให้ คือพิจารณาตามกรณีแล้วแต่ลักษณะของลูกค้าแต่ละคน โดยพิจารณาตามประวัติที่เรามีด้วย แต่เราจะไม่ให้เชื่อปุ๋ย ให้เชื่อเฉพาะยา เพราะปุ๋ยเราซื้อเงินสด มาเหมือนกัน บริษัทยาให้เครดิตเราเอามาขายก่อนอยู่แล้ว”

และมีวิธีการทวงหนี้สารพัดวิธี โดยอาศัยทั้งความสัมพันธ์คุ้นเคย และความเชื่อต่างๆ แต่ยังไม่ถึงกับใช้วิธีทางกฎหมาย ซึ่งทั้งหมดอยู่ในนิยามที่ผู้ขายเรียกว่าต้องรู้จักกลมกล่อมให้ลูกค้าเราถึงจะอยู่ได้

“วิธีการทวงหนี้บางทีเราก็ใช้วิธีให้หมอคุไปทวง เป็นหมอคุที่เค้ารู้จักอยู่แล้ว หรือไม่ก็ถือบิลไปแล้วไปนั่งคุยดีๆ ช่วงที่เขาขายผลผลิตได้แล้วช่วงหน้าผลไม้ ก็ไปคุยกับเขาว่าตอนนี้ก็ขายของได้แล้วน่าจะจะมีเงินแล้ว (ขายผลไม้ได้แล้ว)... อะไอย่างนี้เขาก็จะยอมจ่าย”

ผลตอบแทนที่ร้านค้าเคมีภัณฑ์เหล่านี้ได้ ไม่เพียงเป็นรายได้มากมายที่ก่อให้เกิดความร่ำรวยจากการขายยาฆ่าแมลง ปุ๋ยฮอร์โมน และสารเคมีทางการเกษตรต่างๆ จากลูกค้า คือเหล่าชาวสวนผลไม้เท่านั้น ถ้าทางร้านสามารถทำยอดการจำหน่ายระดับสูง บริษัทผู้ผลิตสารเคมีต่างประเทศยังให้เที่ยวต่างประเทศฟรี ปีละครั้งถึงสองครั้งทั้งครอบครัว และในโอกาสพิเศษของครอบครัว บริษัทผู้ผลิตสารเคมีต่างประเทศก็จะร่วมแสดงความยินดีด้วยโดยการให้เที่ยวต่างประเทศเป็นของขวัญแต่งงาน เช่น ฮันนีมูนที่ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ หรือ เกาะมัลดีฟ ยังไม่รวมของขวัญเล็กๆ น้อยๆ ที่ร้านตัวแทนจำหน่าย หรือ ร้านผูกขาดการเป็นตัวแทนจำหน่ายแต่เพียงผู้เดียวเหล่านี้ได้รับ เช่น ทอง และเสื้อโปโลนับไม่ถ้วน ดังในตอนที่ผู้ศึกษา กำลังพูดคุยอยู่กับผู้ขายถึงประเภทของยาฆ่าแมลงที่ขายได้บ่อยว่ามาจากบริษัทไหนบ้าง ผู้ขายก็พูดคุย ตอบคำถามผู้ศึกษาไปด้วยพร้อมกับ การแบ่งสมาธิอีกส่วนไปกับการเลือกเสื้อ โปโลสีต่างๆ และไซส์ที่หลากหลายที่บริษัทฯ เพิ่งส่งมาให้ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าร้านเคมีเกษตรเหล่านี้มีอิทธิพลมากต่อการทำการเกษตรแบบใช้สารเคมีของชาวสวนผลไม้โดยเฉพาะในจังหวัดบุรีรัมย์ เพราะนอกจากเป็นแหล่งวัตถุดิบ แล้วก็ยังมีความสัมพันธ์ และอยู่ในความคุ้นเคยในวิถีชีวิตของชาวสวนผลไม้ รู้จักครอบครัวของลูกค้าชาวสวนผลไม้เป็นอย่างดี และพร้อมให้คำปรึกษาทางการเกษตรด้วยอักษรสั้ย ใจคอที่ดีเยี่ยม มีการผ่อนผันรอมชอมเรื่องการจ่ายค่าสารเคมีที่เป็นจำนวนเงินที่มากให้ชาวสวนผลไม้ที่เป็นลูกค้าประจำอยู่เสมอเหล่านี้ทำให้ชาวสวนผลไม้รู้สึกถึงความผูกพันกับร้านเคมีเกษตรเหล่านี้ที่อยู่ในอาชีพของพวกเขาในขณะที่ร้านขายสารเคมีทางการเกษตรเองก็ได้รับผลตอบแทนมหาศาล โดยเฉพาะร้านที่เป็นตัวแทนจำหน่ายสารเคมีทางการเกษตรจากบริษัทฯ ของต่างประเทศโดยตรง

ยังได้รับสิทธิการผูกขาดการขายและได้รับการผลตอบแทนจากบริษัทยามากมาย เช่น การได้ท่องเที่ยวต่างประเทศฟรีปีละหลายครั้งทั้งครอบครัว การได้รับผลตอบแทนเป็นผลกำไรสูงจากยอดขายแต่ละปี ร้านขายสารเคมีทางการเกษตรเหล่านี้จึงเป็นอีกแรงส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการใช้สารเคมีทางการเกษตรในเกษตรเชิงเดี่ยวเป็นสำคัญและคงอยู่ ยกที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นเกษตรปลอดภัยหรือเกษตรเชิงเดี่ยวได้

2.3 แรงงานเกษตรในสวนผลไม้

แรงงานในหมู่การจ้างงานของชาวสวนผลไม้ นั้น โดยทั่วไปแล้วเป็นแรงงานเก็บผลไม้ ซึ่งจะจ้างเฉพาะหน้าผลไม้ซึ่งมีงานมากเท่านั้น กับแรงงานฉีดพ่นสารเคมี ซึ่งมักเป็นคนในกลุ่มชาวสวนผลไม้ด้วยกันที่ “รับพ่นยา” ให้กับสวนผลไม้คนอื่นด้วย ซึ่งอยู่ในการรับจ้างทั่วไป แต่โดยมากแล้วหากไม่มีความจำเป็นเกษตรกรชาวสวนผลไม้ โดยเฉพาะในกรณีศึกษาของงานนี้ มักไม่ค่อยมีการจ้างแรงงานทางการเกษตรเนื่องจากการเพิ่มค่าใช้จ่ายที่ถือว่าสูงมากทีเดียวสำหรับเกษตรกรรายย่อย แต่เลือกที่จะทำเองเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย สำหรับค่าจ้างพ่นสารเคมีกันแมลง หรือ ค่าพ่นยาฆ่าแมลง คิดค่าจ้างพ่น วันละ 300 บาท/คน/การทำงานฉีดพ่นสารเคมีทั้งวัน ซึ่งคิดเป็น 1 ครั้ง และต้องมีคนลากสายพ่น ซึ่งมีความจำเป็นในขั้นตอนฉีดพ่นสารเคมีที่ต้องเคลื่อนไหวต่อเนื่อง คิดค่าจ้างลากสาย วันละ 200 บาท รวม ค่าจ้าง 500 บาท/1 ครั้ง/1 วัน และตลอดทั้งปีต้องมีการพ่นสารเคมีเหล่านี้ เป็นช่วงๆ ตลอด เพื่อป้องกันแมลงทำลายลูก หรือ ป้องกันเพลี้ย ป้องกันราดำ ป้องกันหนอน หากจะมีการจ้างแรงงานช่วยงาน หรือ พ่นยาฆ่าแมลง ตลอดทั้งปีนั้น ถือเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมาก เป็นหลักหมื่น ซึ่งมากกว่าค่าเช่าสวนขนาด 1 - 2 ไร่ต่อปี เสียอีก เหล่านี้เป็นค่าใช้จ่ายที่ชาวสวนผลไม้ต้องเลือกจ่าย ชาวสวนผลไม้รายย่อยผู้เป็นเจ้าของสวนจึงมักเลือกที่จะใช้กำลังกายของตนเอง เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะรายได้จากการขายผลผลิตนั้นได้มาอย่างยากลำบากจากการขายผลผลิตที่ราคามักขึ้นๆ ลงๆ และไม่คุ้มกับรายจ่าย

ดังนั้นแล้ว ในมุมมองชาวสวนผลไม้รายย่อยผู้เป็นเจ้าของสวน แรงงานเกษตรจึงไม่เพียงไม่ช่วยแบ่งเบาภาระการทำงาน หรือเป็นผู้ถูกผลกระทบความเสียหายจากอันตรายเกี่ยวกับสารเคมีไปให้ แต่มีส่วนทำให้ผลผลิตเสียหายมากบ้าง น้อยบ้างจากความรับผิดชอบที่แตกต่างกันไปของแรงงานแต่ละคน แต่ครั้งจะไม่มีการจ้างแรงงานเลย งานสวนผลไม้หรืองานเกษตรทั่วไปนั้นเป็นงานที่หนัก และต้องใช้ร่างกาย หรือ กำลังกายของตนในการทำงาน กรณีศึกษาหรือ ชาวสวนผลไม้รายย่อยผู้เป็นเจ้าของสวนจึงต้องมีการจ้างแรงงานมาช่วยงานตามความจำเป็น เช่น หน้าผลไม้ที่ผลไม้ออกมากเกินกำลังที่จะเก็บคนเดียวหรือสองคน ตามแรงงานของครอบครัวกรณีศึกษาที่มีอยู่ ก็จะต้องมีการจ้างแรงงานมาช่วย หรือ การฉีดพ่นสารเคมี ที่หากมีการพ่นสารเคมีติดต่อกันหลายวัน

ก็จะมีการจ้างแรงงานมาแบ่งวันทำงานการพ่นย้านั้นออกไปบ้าง เพราะหากชาวสวนผลไม้ตนเองติดต่อกัน จะรู้สึกไม่ค่อยสบาย จึงต้องทำงานสลับกับคนงาน

ในบริบทนี้ให้เห็นถึงสภาพการทำงานของชาวสวนผลไม้ และบริบทแวดล้อม ทั้งทางพื้นที่กายภาพ และบุคคล เริ่มจากบริบทพื้นที่ เพื่อแสดงให้เห็นว่าตำบลคมบางที่มีภูมิประเทศเหมาะแก่การปลูกไม้ผล และทำกันมาแต่ดั้งเดิม พื้นที่ทางกายภาพไม่เพียงทำให้ไม้ผลเติบโตได้ดี แต่ปลูกความผูกพันกับผลไม้ กับบรรยากาศตลาดผลไม้ที่มีการต่อรองแข่งขัน กำหนดรูปแบบ ขนาดของผลไม้ อีกทั้งทำให้ชาวสวนต้องมีการสร้างความเชื่อมั่นด้วยการรับประกันรูปแบบผลไม้ให้ร้านรับซื้อประจำ แต่ชาวสวนไม่สามารถกำหนดราคาด้วยตนเองได้เลย กับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่เป็นทั้งผู้นำชุมชน เป็นเพื่อนบ้าน และเป็นเพื่อนเกษตรกรชาวสวนด้วยกัน ซึ่งมีผลต่อแนวทางการเกษตร เป็นแหล่งพึ่งพาทางวัตถุดิบการเกษตรคือ ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ร้านเคมีเกษตรแหล่งที่ปรึกษาด้านการเกษตร แหล่งวัตถุดิบการเกษตรหลัก และแรงงานเกษตรที่อาจไม่ได้อยู่ในมุมมองที่ เป็นผู้ถูกผลกระทบความเสี่ยงจากสารเคมีไปให้ดังเช่นมุมมองทั่วไป แต่เป็นอีกต้นทุน การผลิตที่แพงและต้องพิจารณาการทำงานและค่าจ้างให้ดี สำหรับเกษตรกรเจ้าของสวนรายย่อย ซึ่งบริบทเหล่านี้มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิต นอกจากครอบครัวของชาวสวนเอง ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นวัฒนธรรมรอบตัวที่สร้างความคุ้นเคย มีผลต่อความรู้สึกนึกคิด การกระทำ การเลือกแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพราะไม่ได้มีผลเพียงการทำงานการทำสวนเท่านั้น แต่บริบทเหล่านี้อยู่ในวิถีชีวิตทั่วไปของเขาด้วย เพราะบริบทเหล่านี้คือ สังคม หรือ ชุมชนขนาดใหญ่ของพวกเขาเอง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (n = 274)	ร้อยละ
ชาย	139	50.70
หญิง	135	49.30
รวม	274	100.00

จากตาราง 2 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50.70 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 49.30

ตาราง 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (n = 274)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 21 ปี	1	0.40
21 - 30 ปี	7	2.60
31 - 40 ปี	26	9.50
41 - 50 ปี	68	24.80
51 ปีขึ้นไป	172	62.80
รวม	274	100.00

จากตาราง 3 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 62.80 รองลงมาอายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.80 และอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.50

ตาราง 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวน (n = 274)	ร้อยละ
1 - 5 คน	233	85.00
6 - 10 คน	40	14.60
11 คนขึ้นไป	1	0.40
รวม	274	100.00

จากตาราง 4 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 1 - 5 คน คิดเป็นร้อยละ 85.00 รองลงมามีสมาชิกในครัวเรือน 6 - 10 คน คิดเป็นร้อยละ 14.60 และมีสมาชิกในครัวเรือน 11 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 0.40

ตาราง 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน (n = 274)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 100,001 บาท	183	66.80
100,001 - 200,000 บาท	43	15.70
200,001 - 300,000 บาท	24	8.80
300,001 - 400,000 บาท	9	3.30
400,001 บาทขึ้นไป	15	5.50
รวม	274	100.00

จากตาราง 5 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ ต่ำกว่า 100,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 66.80 รองลงมา มีรายได้ 100,001 - 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.70 และมีรายได้ 200,001 - 300,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.80

ตาราง 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดพื้นที่ในการทำเกษตร

ขนาดพื้นที่ในการทำเกษตร	จำนวน (n = 274)	ร้อยละ
น้อยกว่า 6 ไร่	149	54.40
6 - 10 ไร่	78	28.50
11 - 15 ไร่	20	7.30
16 - 20 ไร่	8	2.90
21 ไร่ขึ้นไป	19	6.90
รวม	274	100.00

จากตาราง 6 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการทำเกษตร น้อยกว่า 6 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 54.40 รองลงมา มีพื้นที่ในการทำเกษตร 6 - 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.50 และมีพื้นที่ในการทำเกษตร 11 - 15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.30

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการยอมรับเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อย ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ดังตาราง 7 - 10

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้านการยอมรับ

ด้าน	\bar{X}	การตีความ	ลำดับที่
1. แนวความคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	4.58	ยอมรับมากที่สุด	1
2. สิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	4.54	ยอมรับมากที่สุด	2
3. รูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	4.36	ยอมรับมาก	3
รวม	4.49	ยอมรับมาก	

จากตาราง 7 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ายอมรับมากที่สุด 2 ด้านคือ 1) แนวความคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ 2) สิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และยอมรับมากคือ รูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

จากประสบการณ์ในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า การที่กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายย่อยยอมรับแนวคิดและสิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มากกว่าการปฏิบัตินั้น สะท้อนถึงการยอมรับเกษตรอินทรีย์ในระดับแนวความคิดและสิ่งประดิษฐ์ที่ได้ทำมาแล้วมากกว่าการลงมือทำเกษตรอินทรีย์จริง ที่เป็นเช่นนี้อาจมีสาเหตุมาจากความเคยชินของชาวบ้านในการใช้เกษตรเคมีที่เป็นความสะดวกในการปฏิบัติ เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรอินทรีย์นั้น ในการลงมือทำจะมีกรรมวิธีหลายขั้นตอนและต้องใช้เวลา เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์ เมื่อทำเสร็จแล้วต้องใช้เวลาในการหมักทิ้งไว้เป็นเวลา อย่างน้อย 3 เดือน เป็นอย่างน้อย จึงจะสามารถนำมาใช้ได้ เป็นต้น

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามแนวคิดเกษตรอินทรีย์

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	การตีความ	ลำดับที่
1. เกษตรอินทรีย์เน้นการป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไข	4.57	ยอมรับมากที่สุด	5
2. การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อความปลอดภัยของชีวิตและสุขภาพ	4.85	ยอมรับมากที่สุด	1
3. เกษตรอินทรีย์เน้นคุณภาพของผลผลิตมากกว่าปริมาณของผลผลิต	4.50	ยอมรับมากที่สุด	7
4. เกษตรอินทรีย์มุ่งฟื้นฟูสภาพดินและสิ่งแวดล้อม	4.82	ยอมรับมากที่สุด	2
5. การทำการเกษตรอินทรีย์ต้องเป็นเกษตรแบบผสมผสาน	4.66	ยอมรับมากที่สุด	4
6. เกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญต่อหลักธรรมชาติ	4.81	ยอมรับมากที่สุด	3
7. เกษตรอินทรีย์ไม่เน้นความสวยงามของผลผลิต	3.91	ยอมรับมาก	8
8. การทำเกษตรอินทรีย์ต้องหวังผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้น	4.55	ยอมรับมากที่สุด	6
รวม	4.58	ยอมรับมากที่สุด	

จากตาราง 8 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ จำแนกตามแนวคิดเกษตรอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ยอมรับมากที่สุด 7 ข้อ คือ 1) การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อความปลอดภัยของชีวิตและสุขภาพ 2) เกษตรอินทรีย์มุ่งฟื้นฟูสภาพดินและสิ่งแวดล้อม 3) เกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญต่อหลักธรรมชาติ 4) การทำการเกษตรอินทรีย์ต้องเป็นเกษตรแบบผสมผสาน 5) เกษตรอินทรีย์เน้นการป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไข 6) การทำเกษตรอินทรีย์ต้องหวังผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้น และยอมรับมาก คือ เกษตรอินทรีย์ไม่เน้นความสวยงามของผลผลิต

การที่กลุ่มตัวอย่างยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์มากที่สุดแต่ละข้อยอมรับเรื่องการไม่เน้นความสวยงามของผลผลิตน้อยกว่าเรื่องอื่นนั้น จากประสบการณ์ในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า การที่เป็นเช่นนี้ อาจเกิดจากการที่กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรดังกล่าวต้องการความสวยงามของผลผลิตเนื่องจากมีผลต่อราคาขายที่สูงและเป็นที่ยอมรับของตลาดส่งออก ซึ่งถือเป็นตลาดหลักของผลไม้ในชุมชน

คมบาง ในการผลิตให้ได้ผลผลิตที่มีความสวยงามนั้น ถ้าใช้เกษตรกรอินทรีย์เพียงอย่างเดียวจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องใช้สารเคมีร่วมกับเกษตรกรอินทรีย์ เช่น มังคุดเมื่อเริ่มเป็นผลจะมีเพลี้ยไฟเข้าทำลายผิวที่ยังอ่อน จะต้องใช้ยาฉีดฆ่า ซึ่งต้องใช้สารเคมีเพราะใช้เกษตรกรอินทรีย์จะทำลายไม่ได้ จะทำให้ผิวเสีย ไม่สวย ขายไม่ได้ราคา เป็นต้น

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	การตีความ	ลำดับที่
1. น้ำส้มควันไม้	4.66	ยอมรับมากที่สุด	2
2. ปุ๋ยหมัก	4.77	ยอมรับมากที่สุด	1
3. ปลาหมัก	4.59	ยอมรับมากที่สุด	4
4. น้ำกรดชีวภาพ	4.05	ยอมรับมาก	5
5. น้ำหมัก	4.62	ยอมรับมากที่สุด	3
รวม	4.54	ยอมรับมากที่สุด	

จากตาราง 9 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีการยอมรับแนวคิดเกษตรกรอินทรีย์จำแนกตามสิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ายอมรับมากที่สุด 4 ข้อ คือ 1) ปุ๋ยหมัก 2) น้ำส้มควันไม้ 3) น้ำหมัก 4) ปลาหมัก และยอมรับมากที่สุดคือ น้ำกรดชีวภาพ

จากประสบการณ์ในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายย่อยคมบางยอมรับน้ำกรดชีวภาพน้อยกว่าสิ่งประดิษฐ์ของเกษตรกรอินทรีย์อื่น ๆ เช่นปุ๋ยหมักก็อาจเนื่องมาจากน้ำกรดชีวภาพยังไม่เป็นที่รู้จักในตำบลคมบางเท่าใดนัก ทำให้อาจจะตีความว่า “น้ำกรด” เป็นสิ่งที่จะเป็นอันตราย จึงยอมรับน้อยกว่าเรื่องอื่น

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	การตีความ	ลำดับที่
1. การต้องทำปุ๋ยเอง	4.56	ยอมรับมากที่สุด	3
2. การไม่ใช้สารเคมีในการปรับปรุงดิน	4.58	ยอมรับมากที่สุด	2
3. การไม่ใช้สารเคมีในการควบคุมศัตรูพืช	4.47	ยอมรับมาก	4
4. การดูแลสวนต้องปฏิบัติสม่ำเสมอ	4.70	ยอมรับมากที่สุด	1
5. การทำเกษตรได้ในพืชที่เล็ก ๆ	3.86	ยอมรับมาก	6
6. การกำจัดวัชพืชโดยการตัดตกแต่ง	3.97	ยอมรับมาก	5
รวม	4.36	ยอมรับมาก	

จากตาราง 10 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ ตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ายอมรับมากที่สุด 3 ข้อ คือ 1) การดูแลสวนต้องปฏิบัติสม่ำเสมอ 2) การไม่ใช้สารเคมีในการปรับปรุงดิน 3) การต้องทำปุ๋ยเอง และยอมรับมาก 3 ข้อ คือ 1) การไม่ใช้สารเคมีในการควบคุมศัตรูพืช 2) การกำจัดวัชพืชโดยการตัดตกแต่ง 3) การทำเกษตรได้ในพืชที่เล็ก ๆ

จากประสบการณ์ในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า การที่กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายย่อยยอมรับการต้องเข้าดูแลสวนอย่างสม่ำเสมอ การบำรุงดินโดยไม่ใช้สารเคมี การทำปุ๋ยเอง มากกว่าการควบคุมศัตรูพืชและการกำจัดวัชพืชโดยวิธีของเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการทำเกษตรในพื้นที่ไม่ใหญ่นักที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการควบคุมศัตรูพืชและการกำจัดวัชพืชนั้น การใช้วิธีการของเกษตรอินทรีย์ เช่น น้ำส้มควันไม้ มีประสิทธิภาพต่ำกว่า “เอาไม่อยู่” การใช้วิธีการของเกษตรเคมี ตัวอย่างเช่น เมื่อมีเพลี้ยไฟเข้าเกาะผิวมังคุดตอนผลยังเล็กอยู่ ผิวจะอ่อนทำให้ผิวเสีย มีผลต่อราคาขาย ในอนาคตในการที่จะจัดการเพลี้ยไฟให้ได้ผลนั้น ถ้าใช้น้ำส้มควันไม้ ต้องใช้อย่างสม่ำเสมอ ทุก 7 วันต่อ 1 ครั้ง แต่ถ้าใช้สารเคมี โปรวาโดร จะสามารถใช้ 15 วันต่อ 1 ครั้ง เป็นต้น

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อย ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ดังตาราง 11 - 15

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	การตีความ	ลำดับที่
1. ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรอินทรีย์	4.39	มีผลมาก	2
2. ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์	4.54	มีผลมากที่สุด	1
3. ความซับซ้อนของเกษตรอินทรีย์	3.60	มีผลมาก	3
4. ความสามารถทดลองได้	4.54	มีผลมากที่สุด	1
รวม	4.27	มาก	

จากตาราง 11 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ที่มีผลมากที่สุด 2 ด้าน คือ 1) ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์ 2) ความสามารถทดลองได้ และที่มีผลมาก 2 ด้าน คือ 1) ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรอินทรีย์ 2) ความซับซ้อนของเกษตรอินทรีย์

จากประสบการณ์ในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า การที่กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายย่อยคมบางเห็นว่าการเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์ และความสามารถทดลองได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์มากกว่าประโยชน์สัมพัทธ์ของเกษตรอินทรีย์และความซับซ้อนของเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากเกษตรกรคมบางมีการใช้เกษตรเคมีมาเป็นเวลาหลายสิบปี ดังนั้นเมื่อมีเกษตรอินทรีย์เข้ามาและวิธีการของเกษตรอินทรีย์ก็สามารถทดลองใช้ก่อนได้ หากไม่ดีก็ไม่ใช้ต่อ แต่ถ้าได้ผลก็ใช้ต่อไป ในขณะที่เดียวกัน การใช้เกษตรอินทรีย์ไม่จำเป็นต้องทิ้งเกษตรเคมีไปทันที โดยชาวเกษตรกร สามารถใช้ผสมผสานร่วมกันระหว่างเกษตรเคมีและเกษตรอินทรีย์ได้ เช่น ในการปลูกสละ ก่อนปลูกต้องใส่ปุ๋ยอินทรีย์ก้นหลุม จะทำให้ดินร่วนซุยมากกว่าใช้สารเคมี และเมื่อระยะให้ผลต้องใส่ปุ๋ยเคมี ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์เพื่อบำรุงดินให้อวบ ใบบาง ซึ่งจะส่งผลให้ได้สละที่ผลใหญ่ เป็นต้น

ดังนั้น ปัจจัยทั้งสองที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรกรอินทรีย์มากกว่า ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรกรอินทรีย์ และความซับซ้อนของเกษตรกรอินทรีย์ เช่น ราคาของปุ๋ยอินทรีย์ถูกกว่าปุ๋ยเคมี เป็นต้น

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรกรอินทรีย์

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	การตีความ	ลำดับที่
1. เกษตรอินทรีย์ช่วยบำรุงดินมากกว่า เกษตรเคมี	4.74	มีผลมากที่สุด	1
2. การทำเกษตรกรอินทรีย์ทำให้ประชาชนสุขภาพดีกว่า เกษตรเคมี	4.72	มีผลมากที่สุด	2
3. เกษตรอินทรีย์ถูกกว่าเกษตรกรเคมี	4.59	มีผลมากที่สุด	3
4. ค่าใช้จ่ายยากำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรอินทรีย์ถูกกว่า เกษตรเคมี	4.51	มีผลมากที่สุด	4
5. ราคาขายต่อหน่วยของผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์สูงกว่า เกษตรเคมี	3.69	มีผลมาก	6
6. การทำเกษตรกรอินทรีย์ทำให้การระบายน้ำดีขึ้นกว่า เกษตรเคมี	4.08	มีผลมาก	5
รวม	4.39	มีผลมาก	

จากตาราง 12 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี เห็นว่า ปัจจัยด้านประโยชน์เชิงสัมพัทธ์มีผลมากต่อการยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ ($\bar{X} = 4.39$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความแตกต่างกันรายข้อ ได้แก่ข้อที่มีผลมากที่สุด 4 ข้อ คือ 1) เกษตรอินทรีย์ช่วยบำรุงดินมากกว่าเกษตรกรเคมี 2) การทำเกษตรกรอินทรีย์ทำให้ประชาชนสุขภาพดีกว่าเกษตรกรเคมี 3) เกษตรอินทรีย์ถูกกว่าเกษตรกรเคมี 4) ค่าใช้จ่ายยากำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรอินทรีย์ถูกกว่าเกษตรกรเคมี ส่วนข้อที่มีผลมาก 2 ข้อ ได้แก่ 1) การทำเกษตรกรอินทรีย์ทำให้การระบายน้ำดีขึ้นกว่าเกษตรกรเคมี 2) ราคาขายต่อหน่วยของผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์สูงกว่าเกษตรกรเคมี

การที่กลุ่มตัวอย่างยอมรับเกษตรกรอินทรีย์จากปัจจัย 2 กลุ่ม แตกต่างกันก็อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรให้ความสำคัญของคุณภาพของดิน โดยวิธีทางธรรมชาติ ปฏิเสธการใช้สารเคมี จากประสบการณ์ที่ผ่านมาเกษตรกรประสบปัญหาในด้านสุขภาพ ประกอบกับ

ต้องลงทุนสูงในการซื้อสารเคมี แต่ผลผลิตที่ได้มีความไม่แน่นอนจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้สารเคมีที่ใช้ยังไปทำลายสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นผลให้ระบบนิเวศน์เกิดความไม่สมดุลอีกด้วย

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความเข้ากันได้ของเกษตรกรอินทรีย์

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	การตีความ	ลำดับที่
1. การทำเกษตรอินทรีย์สามารถใช้วัสดุเหลือใช้จากสวนตัวเองได้ เช่น ใบไม้	4.84	มีผลมากที่สุด	1
2. พื้นที่เมืองจันทบุรีส่วนใหญ่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์	4.46	มีผลมาก	2
3. ความสอดคล้องของเกษตรกรรายย่อยในการเน้นใช้แรงงานในครอบครัว	4.46	มีผลมาก	2
4. การใช้เกษตรกรมีความคู่กับเกษตรกรอินทรีย์ได้	4.39	มีผลมาก	3
รวม	4.54	มีผลมากที่สุด	

จากตาราง 13 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ปัจจัยที่ผลต่อการยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ จำแนกตามความเข้ากันได้ของเกษตรกรอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีผลมากที่สุด คือ การทำเกษตรอินทรีย์สามารถใช้วัสดุเหลือใช้จากสวนตัวเองได้ เช่น ใบไม้ ส่วนปัจจัยความเข้ากันได้ของเกษตรกรอินทรีย์ที่มีผลต่อการยอมรับมาก มี 3 ข้อ คือ 1) พื้นที่เมืองจันทบุรีส่วนใหญ่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ 2) ความสอดคล้องของเกษตรกรรายย่อยในการเน้นใช้แรงงานในครอบครัว 3) การใช้เกษตรกรมีความคู่กับเกษตรกรอินทรีย์ได้

จากประสบการณ์ในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า การที่เกษตรกรกรมบางเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์สามารถใช้วัสดุที่เหลือจากสวนได้ เป็นปัจจัยในการยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ก็เนื่องจากการช่วยให้ชาวสวนประหยัดค่าใช้จ่ายได้มาก กล่าวคือ ในการทำสวนที่คมบางนั้นจะมีวัสดุที่เหลือใช้จากสวนมาก เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ หญ้า ที่ตัดทิ้ง เป็นต้น วัสดุดังกล่าวสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ยอินทรีย์ได้ จึงลดค่าใช้จ่ายในการต้องไปซื้อวัตถุดิบ

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความซับซ้อนของ เกษตรอินทรีย์

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	การตีความ	ลำดับที่
1. เกษตรอินทรีย์มีความยุ่งยากในการทำปุ๋ย	3.61	มีผลมาก	2
2. การกำจัดศัตรูพืชของเกษตรอินทรีย์ไม่สามารถ เจาะจงได้	3.61	มีผลมาก	2
3. การทำเกษตรอินทรีย์ต้องดูแลบ่อยครั้งมาก	3.74	มีผลมาก	1
4. การทำเกษตรอินทรีย์ไม่สะดวกในการหาปุ๋ย	3.43	มีผลปานกลาง	3
รวม	3.60	มีผลมาก	

จากตาราง 14 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครอง ขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี ปัจจัยที่ผลต่อการยอมรับเกษตร อินทรีย์จำแนกตามความซับซ้อนของเกษตรอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีผลมาก 3 ข้อ คือ 1) การทำเกษตรอินทรีย์ต้องดูแลบ่อยครั้งมาก 2) เกษตรอินทรีย์มีความยุ่งยากในการทำปุ๋ย 3) การกำจัดศัตรูพืชของเกษตรอินทรีย์ไม่สามารถ เจาะจงได้ และมีผลปานกลาง คือ การทำเกษตรอินทรีย์ไม่สะดวกในการหาปุ๋ย

จากประสบการณ์ในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า การที่ความไม่สะดวกในการหาปุ๋ยอินทรีย์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์น้อยกว่าการทำเกษตรอินทรีย์ต้องดูแลบ่อยครั้งมาก ความยุ่งยากในการทำปุ๋ยอินทรีย์และปัญหาในการกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากตลาดการขายปุ๋ยอินทรีย์ ยังอยู่ในวงจำกัดมาก คือชาวบ้านหาแหล่งซื้อปุ๋ยอินทรีย์ลำบาก นอกจากนี้ปุ๋ยอินทรีย์ยังไม่ได้รับ การควบคุมมาตรฐานคุณภาพปุ๋ยอย่างเป็นทางการ ดังนั้นถ้าชาวบ้านไปซื้อปุ๋ยก็มีโอกาสที่จะได้ปุ๋ย ที่มีคุณภาพต่ำ

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสามารถทดลองได้

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	การตีความ	ลำดับที่
1. การทำเกษตรอินทรีย์จะเลิกเมื่อไรก็ได้	4.56	มีผลมากที่สุด	1
2. การทำเกษตรอินทรีย์สามารถลองทำได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก	4.52	มีผลมากที่สุด	2
รวม	4.54	มีผลมากที่สุด	

จากตาราง 15 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ปัจจัยที่ผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์จำแนกตามความสามารถทดลองได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีผลมากที่สุดทุกข้อ คือ 1) การทำเกษตรอินทรีย์จะเลิกเมื่อไรก็ได้ 2) การทำเกษตรอินทรีย์สามารถลองทำได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก

จากประสบการณ์ในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า การที่เกษตรกรอินทรีย์เป็นเรื่องเมื่อใช้แล้วจะเลิกใช้เมื่อไรก็ได้และถ้าจะลองใช้ก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก นั้นเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์อย่างมาก เนื่องมาจาก การทำเกษตรในเขตคมบางปัจจุบันนั้นต้องลงทุนเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปุ๋ยยาสารเคมีมาก ดังนั้น หากจะเปลี่ยนมาใช้เกษตรอินทรีย์แนวโน้มนเกษตรกรรมบางจึงชอบที่จะทดลองใช้เกษตรอินทรีย์โดยเสียค่าใช้จ่ายไม่มากนัก นอกจากนี้การทำเกษตรในเขตอบต. คมบางนั้น ได้มีการทำสวนผลไม้มาเป็นเวลานาน บางสวนร่วมร้อยปี ดังนั้น การนำเกษตรอินทรีย์มาใช้แล้วเลิกได้ทันที ถ้าเกิดผลเสียก็เป็นการไม่เสียหายไป ที่จะทำความเสียหายให้กับสวนผลไม้ที่มีอยู่เดิม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ในทัศนคติของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีครั้งนี้ สามารถสรุปผล อภิปรายผล และได้ข้อเสนอแนะผลการวิจัยดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการยอมรับแนวคิดเกษตรกรอินทรีย์ในทัศนคติของเกษตรกรรายย่อยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับแนวคิดเกษตรกรอินทรีย์ในทัศนคติของเกษตรกรรายย่อยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเชิงสำรวจ

1.1 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 การกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 867 คน

1.1.2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จะใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 1088) กำหนดขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

n = ขนาดตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม (Sampling error)

ความคลาดเคลื่อนมากที่สุดที่ยอมรับได้ = + 5%

ความเชื่อมั่นในการสุ่มน้อยที่สุดที่ยอมรับได้ คือ ความเชื่อมั่นในการสุ่ม 95 %
เพราะฉะนั้นขนาดตัวอย่าง = 274 คน

ส่วนเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sample Technique) จะใช้การสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Sampling) คือ ขั้นแรกจะใช้การสุ่มแบบสัดส่วน และขั้นที่สองจะใช้การสุ่มเชิงระบบ (Systematic Sampling)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ซึ่งจะถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ต่อปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งกำหนดเป็น 3 ด้าน ดังนี้ แนวคิดเกษตรอินทรีย์ สิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ รูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 107)

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งกำหนดเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของการเกษตรอินทรีย์ ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์ ความซับซ้อนของการทำเกษตรอินทรีย์ ความสามารถทดลองได้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 107)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

1.3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2555 - มกราคม 2556

1.3.3 หลังจากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการคัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ และนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 การวิเคราะห์ตัวแปรส่วนบุคคลจะใช้ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ต่อปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ใช้วิธีคำนวณโดยหาค่าความถี่ และร้อยละ (Percentage)

1.4.2 การวิเคราะห์ตัวแปรต้นหรือตัวแปรตามจะใช้ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อย ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ใน 4 ด้านคือ ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของการเกษตรอินทรีย์ ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์ ความซับซ้อนของการทำเกษตรอินทรีย์ ความสามารถทดลองได้ ด้วยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของทุกคำถามในแต่ละด้าน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพในที่นี้จะใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์ โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-Informants) ดังนี้

1.1.1 นายจาย วิสารวุฒิ กำนันตำบลคมบาง

1.1.2 อาจารย์ประดิษฐ์ แก้วทรัพย์ เกษตรกรผู้ใช้เกษตรอินทรีย์

2.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในที่นี้หมายถึง วิธีการวิจัยที่เรียกกันในปัจจุบันว่า ประชาพิจัย กล่าวคือ เป็นการวิจัยโดยบุคคลที่เป็นเจ้าของเรื่องนั้นโดยตรง (เสรี พงศ์พิศ. ออนไลน์. 2548)

ในภาคนี้พบว่าเป็นการวิจัยที่เกิดจากประสบการณ์จากการสังเกต ที่ได้จากการทำเกษตรในตำบลบางของผู้วิจัยมากกว่า 40 ปี ผู้วิจัยเป็นผู้ทำสวนผลไม้โดยตรง และในปัจจุบันได้ใช้กระบวนการของเกษตรอินทรีย์เป็นขั้นตอนให้เห็น เริ่มตั้งแต่การเตรียมดินในการเพาะปลูก โดยใช้ดินผสมปุ๋ยอินทรีย์ เมื่อปลูกพันธุ์ไม้ไปแล้ว ต้องมีการบำรุงก็จะใช้ปุ๋ยอินทรีย์อีกเช่นกัน หากมีโรคหรือแมลงมารบกวนก็จะใช้น้ำหมัก หรือน้ำส้มควันไม้ กำจัดศัตรูพืช ถ้าเอาไม่อยู่ก็อาจจะใช้สารเคมีบ้าง สลับกันไป แต่ยังเน้นกระบวนการเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก เพื่อให้คนยอมรับว่าเกษตรอินทรีย์สามารถใช้ร่วมกับเกษตรเคมีที่เคยใช้มาก่อนได้ เป็นการทำสวนเกษตรแบบผสมผสาน โดยเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้หรือประสบการณ์จากการศึกษาดูงานมาปรับปรุงลงใช้ดู ถ้าได้ผลดีก็ทำต่อไปหากไม่ได้ผลก็พัก ซึ่งจะไม่มีผลเสียหรือผลกระทบเลย

2.3 การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

การตรวจสอบข้อมูลในที่นี้ จะใช้รูปแบบการตรวจสอบการสัมภาษณ์ โดยใช้ผู้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนต่างกัน คือ ผู้สัมภาษณ์ที่ทำเกษตรอินทรีย์, ผู้สัมภาษณ์ที่ทำเกษตรเคมี รวมถึงผู้สัมภาษณ์ที่ทำผสมระหว่างเกษตรอินทรีย์ และเกษตรเคมี

2.4 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อเพิ่มเติมคำอธิบายตารางจากการสำรวจให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของประชากรในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลบาง ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อค้นพบ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีการยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ยอมรับมากที่สุด 2 ด้าน คือ แนวความคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และ สิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ส่วนแนวคิดเกษตรอินทรีย์ที่มีการยอมรับในระดับมาก ได้แก่ รูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ การที่กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรบางยอมรับแนวความคิดและสิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มากกว่าการปฏิบัติ นั้น สะท้อนถึงการยอมรับเกษตรอินทรีย์ในระดับแนวความคิดและสิ่งประดิษฐ์ที่ได้ทำมาแล้วมากกว่าการลงมือทำเกษตรอินทรีย์จริง ที่เป็นเช่นนี้อาจมีสาเหตุมาจากความเคยชินของชาวบ้านในการใช้เกษตรเคมีที่เป็นความสะดวกในการปฏิบัติ เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรอินทรีย์นั้น ในการลงมือทำจะมีกรรมวิธีหลายขั้นตอนและต้องใช้เวลา เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์ เมื่อทำเสร็จแล้ว

ต้องใช้เวลาในการหมักทิ้งไว้เป็นเวลา อย่างน้อย 3 เดือน เป็นอย่างน้อย จึงจะสามารถนำมาใช้ได้ เป็นต้น

2. ข้อค้นพบ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เห็นว่าปัจจัยที่ผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์ ความสามารถทดลองได้ ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรอินทรีย์ และ ความซับซ้อนของเกษตรอินทรีย์

อภิปรายผล

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ 2 กล่าวคือ ผลการศึกษาที่เป็นข้อค้นพบในภาคนี้ พบว่าปัจจัยที่มีต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์ ความสามารถทดลองได้ ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรอินทรีย์และความซับซ้อนของเกษตรอินทรีย์ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีของโรเจอร์ (Rogers. 1983 : 14 - 16) ที่ว่าในการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมนั้นเกิดจากลักษณะของนวัตกรรมที่ใช้ในการเปรียบเทียบกับสิ่งที่มีอยู่เดิม มีอยู่ 5 ประการ ดังนี้

1. ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ (Relative Advantage) จะวัดได้ในทางเศรษฐกิจหรือในด้านอื่น ๆ เมื่อรับนวัตกรรมเห็นว่านวัตกรรมนั้นดีกว่า มีประโยชน์มากกว่าสิ่งที่มีอยู่เดิมหรือวิธีปฏิบัติเดิม ๆ เช่น ความสะดวกในการปฏิบัติงาน ลงทุนน้อยได้ผลกำไรมาก ความเชื่อถือของสังคม การเห็นคุณค่าของนวัตกรรม อาจจะเป็นสิ่งที่กำหนดว่าประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ทางใดที่เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ยอมรับนวัตกรรม

2. ความสอดคล้อง (Compatibility) ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าการนวัตกรรมมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับประสบการณ์ในอดีตของผู้รับนวัตกรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

3. ความซับซ้อน (Complexity) ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าการนวัตกรรมไม่มีความยุ่งยากมากเกินไปที่จะเข้าใจได้ นวัตกรรมบางอย่างง่ายต่อการทำความเข้าใจและต่อการนำไปใช้ แต่นวัตกรรมบางอย่างก็ซับซ้อนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และนำไปทดลองใช้ ซึ่งถ้าความซับซ้อนมีน้อยก็จะทำให้เห็นนวัตกรรมนั้น ๆ ถูกยอมรับได้ง่ายกว่านวัตกรรมที่มีความซับซ้อนมาก

4. สามารถนำไปทดลองได้ (Trialability) ผู้ยอมรับนวัตกรรมมีความเชื่อว่าสามารถนำนวัตกรรมนั้น ๆ ไปทดลองใช้ได้ นวัตกรรมใดก็ตามที่สามารถแบ่งเป็นส่วนเพื่อนำไปทดลองใช้ก่อนได้จะถูกยอมรับเร็วกว่านวัตกรรมที่ไม่สามารถแบ่งไปทดลองได้ เพราะการแบ่งไปทดลอง

บางส่วนจะช่วยลดความเสี่ยงในการยอมรับนวัตกรรมของบุคคลให้น้อยลง ทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจที่จะนำนวัตกรรมนั้นไปใช้ได้ต่อไป

5. สามารถสังเกตได้ (Observability) ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าการนวัตกรรมที่ได้รับมานั้นมีลักษณะเป็นรูปธรรม แต่ถ้ามีลักษณะเป็นนามธรรมก็สามารถสังเกตผลได้ นวัตกรรมบางชนิดสามารถสังเกตเห็นได้ง่ายและสามารถสื่อความหมายให้กับบุคคลได้ง่ายก็จะเกิดการยอมรับได้ง่าย กล่าวคือ นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ (Material Innovation) จะถูกยอมรับได้ง่ายกว่านวัตกรรมที่เป็นความคิด (Non-Material Innovation) นั่นเอง

ในกรณีของเกษตรกรรายย่อยของตำบลคมบาง ปัจจัยที่ได้จากข้อค้นพบดังกล่าวข้างต้น มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ ดังนี้คือ

1. การที่ปัจจัยความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์มีผลต่อการยอมรับของเกษตรอินทรีย์ ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในเขต อบต. คมบาง สามารถอธิบายได้ว่าอาจเกิดจากการใช้เกษตรอินทรีย์ไม่จำเป็นต้องทิ้งเกษตรเคมีไปทันทีโดยชาวเกษตรกร สามารถใช้ผสมผสานร่วมกันระหว่างเกษตรเคมีและเกษตรอินทรีย์ได้ เช่น ในการปลูกสละ ก่อนปลูกต้องใส่ปุ๋ยอินทรีย์ก้นหลุม จะทำให้ดินร่วนซุยมากกว่าใช้สารเคมี และเมื่อระยะให้ผลต้องใส่ปุ๋ยเคมี ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์เพื่อบำรุงดินให้อวบ ใบบางใหญ่ ซึ่งจะส่งผลให้ได้สละที่ผลใหญ่ เป็นต้น

2. ความสามารถทดลองได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ เนื่องมาจากเกษตรกรรายย่อยมีการใช้เกษตรเคมีมาเป็นเวลาหลายสิบปี ดังนั้นเมื่อมีเกษตรอินทรีย์เข้ามาและวิธีการของเกษตรอินทรีย์ก็สามารถทดลองใช้ก่อนได้ หากไม่ดีก็ไม่ใช้ต่อ แต่ถ้าได้ผลก็ใช้ต่อไป

3. ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรอินทรีย์ ซึ่งหมายถึง สิ่งที่มีคุณค่าประโยชน์ของการทำเกษตรอินทรีย์เมื่อเทียบกับการทำเกษตรแบบเคมี เช่น ราคาของปุ๋ยอินทรีย์เมื่อเทียบกับปุ๋ยเคมีจะมีราคาถูกกว่าปุ๋ยเคมี เป็นต้น

4. ความซับซ้อนของเกษตรอินทรีย์ ตัวอย่างเช่น การที่ความไม่สะดวกในการหาปุ๋ยอินทรีย์เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์น้อยกว่าการทำเกษตรอินทรีย์ต้องดูแลบ่อยครั้งมาก ความยุ่งยากในการทำปุ๋ยอินทรีย์และปัญหาในการกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากตลาดการขายปุ๋ยอินทรีย์ยังอยู่ในวงจำกัดมาก คือชาวบ้านหาแหล่งซื้อปุ๋ยอินทรีย์ลำบาก นอกจากนี้ปุ๋ยอินทรีย์ยังไม่ได้รับการควบคุมมาตรฐานคุณภาพปุ๋ยอย่างเป็นทางการ ดังนั้นถ้าชาวบ้านไปซื้อปุ๋ยก็มีโอกาสที่จะได้ปุ๋ยที่มีคุณภาพต่ำ

สรุปได้ว่า การที่กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายย่อยคมบางเห็นว่าความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์ และความสามารถทดลองได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์มากกว่าประโยชน์สัมพัทธ์ของเกษตรอินทรีย์และความซับซ้อนของเกษตรอินทรีย์เนื่องมาจากเกษตรกรรายย่อย

มีการใช้เกษตรกรเคมีมาเป็นเวลาหลายสิบปี ดังนั้นเมื่อมีเกษตรกรอินทรีย์ เข้ามาและวิธีการของเกษตรกรอินทรีย์ก็สามารถทดลองใช้ก่อนได้ หากไม่ดีก็ไม่ใช้ต่อ แต่ถ้าได้ผลก็ใช้ต่อไป ในขณะที่เดียวกันการใช้เกษตรกรอินทรีย์ไม่จำเป็นต้องทิ้งเกษตรกรเคมีไปทันที โดยชาวเกษตรกร สามารถใช้ผสมผสานร่วมกันระหว่างเกษตรกรเคมีและเกษตรกรอินทรีย์ได้ ดังนั้น ปัจจัยทั้งสองที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรกรอินทรีย์มากกว่า ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรกรอินทรีย์ และความซับซ้อนของเกษตรกรอินทรีย์ เช่น ราคาของปุ๋ยอินทรีย์ถูกกว่าปุ๋ยเคมี เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา สรุปได้ว่า เกษตรกรรายย่อยที่ศึกษาในภาคนิพนธ์ มีการยอมรับแนวคิดเกษตรกรอินทรีย์มากแต่ การที่ทำให้เกษตรกรดังกล่าวนำแนวคิดเกษตรกรอินทรีย์มาปฏิบัติอย่างจริงจังได้นั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1.1 การจัดทำโครงการนำร่องเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์เพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นศูนย์เรียนรู้ในชุมชนให้ประชาชนในตำบล สามารถสัมผัสและเกิดแรงบันดาลใจในการทำเกษตรกรอินทรีย์

1.2 จัดเปิดตลาดสีเขียวของสินค้า ที่เป็นผลิตผลจากเกษตรกรอินทรีย์ เนื่องจากในสถานการณ์ของจังหวัดจันทบุรีปัจจุบัน สาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกลางในเมือง ต้องการบริโภคผลิตผลเกษตรกรอินทรีย์เพื่อสุขภาพอนามัยที่ดี ในขณะที่เกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรอินทรีย์ก็ยังไม่มียช่องทางในการขายเพื่อทดแทนการทำเกษตรกรอินทรีย์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีตลาดสีเขียว เพื่อซื้อขายมาพบกันได้สะดวกและเป็นประจำ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การยอมรับแนวคิดเกษตรกรอินทรีย์ของประชากรในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลคบบาง เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้คือ

2.1 ควรขยายพื้นที่การวิจัยเรื่องการยอมรับแนวคิดเกษตรกรอินทรีย์จากระดับตำบลหรือเทศบาล คบบางไปสู่ระดับจังหวัด เพื่อสามารถนำผลการศึกษามากำหนดเป็นนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบในวงกว้าง

2.2 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดจันทบุรี โดยอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์เพื่อให้เข้าใจถึงวิถีทางวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานในการยอมรับหรือปฏิเสธเกษตรกรอินทรีย์ได้ชัดเจนขึ้น

2.3 การเชื่อมร้อยเครือข่ายของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในระดับตำบลไปสู่อำเภอและจังหวัด เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนและร่วมมือกันเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนถึงการผลิตและการตลาดร่วมกันในอนาคต

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการเกษตร. (2543). **มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2547). **เกษตรอินทรีย์**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.doae.go.th>. 23 เมษายน 2555.
- กรงสินทร์ ศรีโมรา. (2551). **ความคิดเห็นที่มีต่อเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลอนสมอ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (ส่งเสริมการเกษตร). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- คณิต มังนิล. (2545). “รู้จักสหพันธ์เกษตรอินทรีย์สากลหรือยัง,” **เกษตรคิดเช**. 1(46) : 47 - 49.
- เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก. (2546). **ความเป็นมาเกษตรกรรมทางเลือก**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.thaiaan.net/about_us.php. 23 เมษายน 2555.
- จาย วิสารวุฒิ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทองพูน กองจินดา เป็นผู้สัมภาษณ์. (27 สิงหาคม 2555). **ที่ตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**.
- ฉันทวรรณ ยงค์ประเดิม. (2545). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับบทบาทสตรีในการเป็นผู้นำทางการบริหาร : ศึกษาเฉพาะกรณี พนักงานบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คำริ ถาวรมาศ. (2547). **เกษตรอินทรีย์คืออะไร**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.organiclife.co.th_life.php. 2 พฤษภาคม 2555.
- ดิเรก ฤกษ์หว่าย. (2532). **หลักการและวิธีการส่งเสริมการเกษตร**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ทินรัตน์ พิทักษ์พงศ์เจริญ. (2546). **การยอมรับการทำเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร อำเภอดันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (ส่งเสริมการเกษตร). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิพนธ์ ใจปลื้ม. (2547). **เอกสารคำสอนวิชาหลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร**. นครศรีธรรมราช : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตนครศรีธรรมราช.
- นรินาม. (2548). **ทำไมสุรินทร์ต้องเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.surin.go.th/kaset1.htm>. 23 เมษายน 2555.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- ประดิษฐ์ แก้วทรัพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทองพูน กองจินดา เป็นผู้สัมภาษณ์. (27 สิงหาคม 2555). ที่ตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี.
- พรทิพย์ ประทีปวัฒนานนท์. (2537). **ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการผลิตของเกษตรกรผู้เกษตรผสมผสาน**. วิทยานิพนธ์ พบ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ไพโรจน์ ศรีจันทร์. (2543). **การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทน และปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรธรรมชาติ กรณีศึกษาตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การจัดการทรัพยากร) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. (2544). “อะไรคือเกษตรอินทรีย์,” **เกษตรกรรมธรรมชาติ**. 12 (9) : 44 - 46.
- รำไพประภา มะหะหมัด. (2548). **นวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อเกษตรอินทรีย์ : กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การจัดการทรัพยากร). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณภา ประยุกต์วงษ์. (2540). **ปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ในระบบเกษตรกรรมทางเลือกของเกษตรกร : ศึกษาเฉพาะกรณี ในจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิศิษฐ์ ใฝ่จันทร์. (2544). **การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ กษ.ม. (ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วีรบูรณ์ วิสารทสกุล. (2538). **กระบวนการยอมรับการทำเกษตรกรรมทางเลือกในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองใหญ่**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม). นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริพร เมืองแก้ว. (2550). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. ปัญหาพิเศษ วท.ม. (การส่งเสริมการเกษตร). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สมศักดิ์ อาศรัยจ้าว. (2547). **เกษตรอินทรีย์**. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์. (2541). **มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ฉบับร่าง)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองจันทบุรี. (2554). ระบบข้อมูลทะเบียนเกษตรกร. จันทบุรี : สำนักงานฯ.
 สูดใจ จงวรกิจวัฒนา. (ตุลาคม 2545). “การศึกษาเศรษฐกิจการผลิตการตลาดพืชผักอินทรีย์,”

ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร. 45 (551) : 6 - 14.

สุพรรณพรณ์ ไชยเฉพา. (2541). การยอมรับของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการปลูกผักและไม้ดอก
 ของโครงการหลวงอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ วท.ม.
 (เกษตรศาสตร์). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เสรี พงศ์พิศ. (2548). ประชาพิชัย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

<http://www.phongphit.com/older/content/view/172/62/>. 27 มีนาคม 2556.

โสภณ ศรีบาง. (2544). การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105
 โดยวิธีการผลิตแบบข้าวอินทรีย์และแบบข้าวปลอดสารพิษ ในอำเภอภูซุ่ม
 จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เศรษฐศาสตร์เกษตร). กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

โสภณภัทร สุทรพันธ์. (2552). การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ในสวนมะม่วง
 ของเกษตรกรในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. ปัญหาพิเศษ วท.ม. (ส่งเสริมการเกษตร).
 เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

หทัย ศรีสิงห์. (2551). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา
 ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
 (พัฒนาศึกษา). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Best, John W. (1981). **Research in Education**. New Jersey : Prentice Hall.

Foster, George M. (1973). **Tradition Societies and Technological Change**. New York :
 Harper and Row Publishers.

Gordon, J.R. (1999). **Organizational behavior : A Diagnostic Approach**. 6th ed. New Jersey :
 Prentice - Hall.

Rogers, E.M. (1968). **Diffusion of Innovation**. New York : The Free Press.

_____. (1983). **Diffusion of Innovation**. 3rd ed. New York : The Free Press.

Yamane, T. (1973). **Statistics : An Introductory Analysis**. 3 rd ed. New York : Haper and
 Row.

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ ข้าราชการบำนาญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกริก
3. นายธีระ วงษ์เจริญ หัวหน้าศูนย์กิจกรรมโป่งแรด
จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ว ๓๓๘

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
๒๒๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนายทองพูน กองจินดา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ว ๓๓๘

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
๒๒๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พัฒน์พงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนายทองพูน กองจินดา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ว ๓๓๘

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
๒๒๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายธีระ วงษ์เจริญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนายทองพูน กองจินดา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ว ๓๔๓

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
๒๒๐๐๐

๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลคมบาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วยนายทองพูน กองจินดา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ซึ่งผู้ทำวิจัยได้เลือกหน่วยงานของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่าง และจำเป็นต้องนำเครื่องมือในการวิจัยมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรในเขตพื้นที่ของท่าน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขออนุญาตให้นายทองพูน กองจินดา เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครอง
ขององค์การบริหารส่วนตำบลคบบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบศึกษาในระดับปริญญาโท
หลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
รำไพพรรณี ข้อมูลที่ตอบ ผู้วิจัยจะถือเป็นความลับ ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน
ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การยอมรับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
คบบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่
การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคบบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณ
มา ณ โอกาสนี้

นายทองพูน กองจินดา

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อมูลและทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ ปีเต็ม

3. รายได้ต่อปี..... บาท

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด คน

5. ขนาดพื้นที่ในการทำเกษตร.....ไร่

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2 การยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ท่านเห็นด้วยกับเกษตรกรอินทรีย์ในประเด็นต่อไปนี้หรือไม่

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงช่องเดียว โดยใช้
เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วย
- 4 หมายถึง ก่อนข้างเห็นด้วย
- 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ
- 2 หมายถึง ก่อนข้างไม่เห็นด้วย
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ข้อ	ประเด็น	ระดับการยอมรับ				
		เห็นด้วย (5)	ก่อนข้าง เห็นด้วย (4)	ไม่ แน่ใจ (3)	ก่อนข้าง ไม่เห็นด้วย (2)	ไม่ เห็นด้วย (1)
แนวคิดเกษตรกรอินทรีย์						
1.	เกษตรกรอินทรีย์เน้นการป้องกัน ปัญหามากกว่าการแก้ไข					
2.	การทำเกษตรกรอินทรีย์เพื่อ ความปลอดภัยของชีวิตและ สุขภาพ					
3.	เกษตรกรอินทรีย์เน้นคุณภาพ ของผลผลิตมากกว่าปริมาณ ของผลผลิต					
4.	เกษตรกรอินทรีย์มุ่งฟื้นฟู สภาพดินและสิ่งแวดล้อม					
5.	การทำกรเกษตรอินทรีย์ ต้องเป็นเกษตรแบบผสมผสาน					
6.	เกษตรกรอินทรีย์ให้ความสำคัญ ต่อหลักธรรมชาติ					
7.	เกษตรกรอินทรีย์ไม่เน้น ความสวยงามของผลผลิต					

ข้อ	ประเด็น	ระดับการยอมรับ				
		เห็นด้วย (5)	ค่อนข้างเห็นด้วย (4)	ไม่แน่ใจ (3)	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย (2)	ไม่เห็นด้วย (1)
8.	การทำเกษตรอินทรีย์ต้องหวังผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้น					
สิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์						
9.	น้ำส้มควันไม้					
10.	ปุ๋ยหมัก					
11.	ปลาหมัก					
12.	น้ำกรดชีวภาพ					
13.	น้ำหมัก					
รูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์						
14.	การต้องทำปุ๋ยเอง					
15.	การไม่ใช้สารเคมีในการปรับปรุงดิน					
16.	การไม่ใช้สารเคมีในการควบคุมศัตรูพืช					
17.	การดูแลสวนต้องปฏิบัติสม่ำเสมอ					
18.	การทำเกษตรได้ในพืชที่เล็ก ๆ					
19.	การกำจัดวัชพืชโดยการตัดตกแต่ง					

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ผลต่อการยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครอง
ขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ท่านมีความเห็นต่อข้อความต่อไปนี้ อย่างไร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงช่องเดียว โดยใช้
เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วย
- 4 หมายถึง ก่อนข้างเห็นด้วย
- 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ
- 2 หมายถึง ก่อนข้างไม่เห็นด้วย
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็น ด้วย (5)	ก่อนข้าง เห็นด้วย (4)	ไม่ แน่ใจ (3)	ก่อนข้าง ไม่เห็นด้วย (2)	ไม่ เห็นด้วย (1)
ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของเกษตรกรอินทรีย์						
1.	เกษตรกรอินทรีย์ช่วยบำรุงดิน มากกว่าเกษตรกรเคมี					
2.	การทำเกษตรกรอินทรีย์ทำให้ ประชาชนสุขภาพดีกว่าเกษตรกรเคมี					
3.	เกษตรกรอินทรีย์ถูกกว่าเกษตรกรเคมี					
4.	ค่าใช้จ่ายยากำจัดศัตรูพืชของ เกษตรกรอินทรีย์ถูกกว่าเกษตรกรเคมี					
5.	ราคาขายต่อหน่วยของผลผลิต เกษตรกรอินทรีย์สูงกว่าเกษตรกรเคมี					
6.	การทำเกษตรกรอินทรีย์ทำให้การ ระบายน้ำดีขึ้นกว่าเกษตรกรเคมี					
ความเข้ากันได้ของเกษตรกรอินทรีย์						
7.	การทำเกษตรกรอินทรีย์สามารถใช้ วัสดุเหลือใช้จากสวนตัวเองได้ เช่น ใบไม้					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็น ด้วย (5)	ค่อนข้าง เห็นด้วย (4)	ไม่ แน่ใจ (3)	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย (2)	ไม่ เห็นด้วย (1)
8.	พื้นที่เมืองจันทบุรีส่วนใหญ่ เหมาะสมสำหรับการทำ เกษตรอินทรีย์					
9.	ความสอดคล้องของเกษตรกร รายย่อยในการเน้นใช้แรงงาน ในครอบครัว					
10.	การใช้เกษตรกรเคมีควบคู่กับ เกษตรอินทรีย์ได้					
ความซับซ้อนของเกษตรกรอินทรีย์						
11.	เกษตรกรอินทรีย์มีความยุ่งยาก ในการทำปุ๋ย					
12.	การกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร อินทรีย์ไม่สามารถเจาะจงได้					
13.	การทำเกษตรอินทรีย์ต้องดูแล บ่อยครั้ง มาก					
14.	การทำเกษตรอินทรีย์ไม่สะดวก ในการทำปุ๋ย					
ความสามารถทดลองได้						
15.	การทำเกษตรอินทรีย์จะเลิก เมื่อไรก็ได้					
16.	การทำเกษตรอินทรีย์สามารถ ลองทำได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย มาก					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4.1 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

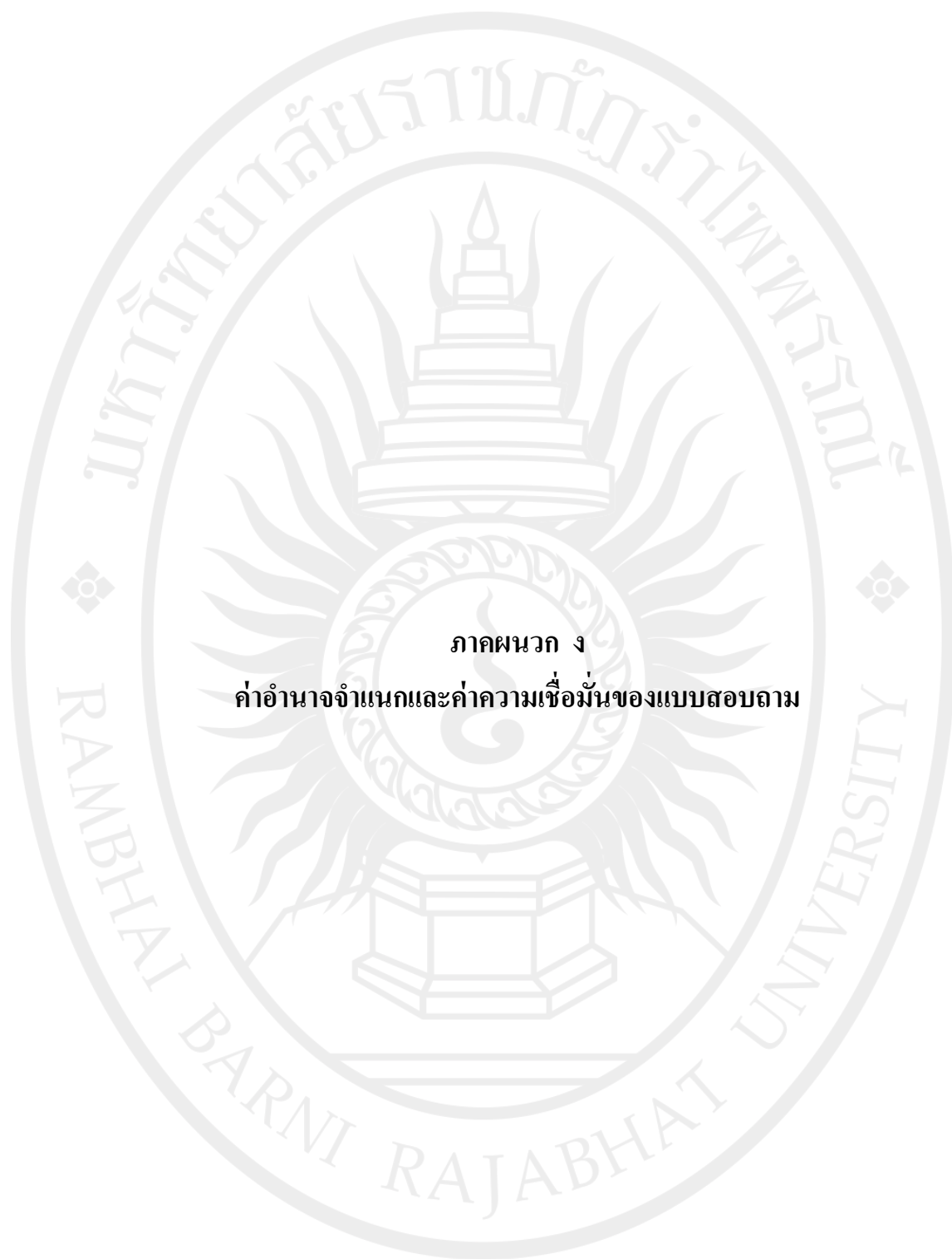
4.2 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

****ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถามในครั้งนี้****

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ง
คำอธิบายจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามเรื่อง การยอมรับแนวคิด
 เกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหาร
 ส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ด้าน	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	
แนวคิดเกษตรอินทรีย์	1	0.46	
	2	0.61	
	3	0.60	
	4	0.26	
	5	0.57	
	6	0.60	
	7	0.33	
	8	0.39	
สิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	9	0.50	
	10	0.30	
	11	0.32	
	12	0.38	
	13	0.42	
	รูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับ เกษตรอินทรีย์	14	0.47
		15	0.47
		16	0.59
		17	0.32
		18	0.59
ประโยชน์เชิงสัมพัทธ์ของ เกษตรอินทรีย์	19	0.51	
	1	0.21	
	2	0.43	
	3	0.32	
	4	0.26	
	5	0.44	
	6	0.40	

ตาราง 16 (ต่อ)

ด้าน	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
ความเข้ากันได้ของเกษตรอินทรีย์	7	0.39
	8	0.44
	9	0.65
	10	0.32
ความซับซ้อนของเกษตรอินทรีย์	11	0.51
	12	0.72
	13	0.59
	14	0.53
ความสามารถทดลองได้	15	0.51
	16	0.38

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.90

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายทองพูน กองจินดา
วัน เดือน ปีเกิด	2 กรกฎาคม 2499
สถานที่เกิด	22/1 หมู่บ้านคมบางล่าง หมู่ที่ 5 ตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	23/3 หมู่บ้านคมบางล่าง หมู่ที่ 5 ตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	เจ้าของกิจการธุรกิจส่วนตัว
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	23/3 หมู่บ้านคมบางล่าง หมู่ที่ 5 ตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	มัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2548	มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2553	ศิลปศาสตรบัณฑิต ศศ.บ. (พัฒนาชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ. 2556	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รป.ม. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี